

Yksilöiden yhteistyöllä menestykseen

Kokemuksia yhteistyöstä luovilla aloilla

Olli Oja, PKT-Säätiö

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Lähtökohdat	4
3. Kehitys.....	7
4. Yhteistyö	11
5. Henkilökohtainen osaaminen ja jaksaminen	16
6. Palvelut	20
7. Luovuus ja luovat alat	25
8. Tulevaisuus.....	33
9. Yhteenveto ja loppusanat	35
Lähteet	37

1. Johdanto

Tämän selvityksen tarkoituksena oli tutkia erilaisia yhteistyömuotoja luovilla aloilla osana luovan talouden strategisen hankkeen työelämäkysymysten tavoitealuetta. Lähtöajatuksena oli tutkia työskentelyä luovissa luovan alan osuuskunnissa, mutta kuva laajeni hyvin nopeasti muihinkin yhteistyömuotoihin. Rajanveto muodostui lopulta seuraavaksi: selvitykseen kelpaavat yhteistyömuodot, jotka ovat riittävän pysyviä ja nimettävissä. Kyseessä voi olla osuuskunta, mutta myös esimerkiksi yhteiset toimintatilat tai yhteinen myyntiverkosto riittävät siihen, että yhteistyö on riittävän tiivistä selvityksen näkökulmasta.

Haasteltavaehdokkaista saatiin lähestymällä sähköpostitse toimialayhdistyksiä ja muita tahoja keväällä 2011. Sopivista yhteistyömuodoista piti vielä löytää sopivia henkilöitä; selvitystä varten haluttiin haastatella luovien alojen toimijoita joilla on tarpeeksi tietoa yhteistyön toiminnasta, mutta jotka toimivat silti mahdollisimman lähellä konkreettista luovaa työtä.

Selvitys toteutettiin haastattelemalla sopivien ehdokkaiden joukosta kymmentä henkilöä kesän 2011 aikana. Haastattelut olivat pitkiä ja monipuolisia, haastatelluilta tiedusteltiin kokemuksia laajasti noin neljäkymmenellä kysymyksellä seitsemältä eri osa-alueelta. Saatujen vastausten perusteella syntyi kattava kuva haastateltujen tilanteesta ja kokemuksista yhteistyöstä luovilla aloilla, joka toivottavasti välittyy myös lukijalle tämän raportin kautta.

Haastatellut suorittanut ja raportin kirjoittanut valtiotieteiden kandidaatti Olli Oja on aikaisemmin työskennellyt strategisen hankkeen työelämäkysymysten parissa vuonna 2009, jolloin hän teki yhdessä Raija Leskisen kanssa selvityksen starttirahaa saaneista luovien alojen yrittäjistä. Tämä selvitys on monilta osin jatkumoa starttirahaselvitykselle, tuolloin saadut tulokset ja kokemukset vaikuttivat suuresti tällä kertaa esitettyihin kysymyksiin. Kysymyksiä saatiin myös muilta tahoilta, tarkempi erottelu kysymysten taustoista löytyy lähteistä raportin viimeiseltä sivulta. Oja sai ennen haastatteluihin ryhtymistä neuvoja ja apua johtavalta asiantuntijalta Riitta Ylätalolta, PKT-Säätiöstä ja ohjelmajohtaja Irmeli Lambergilta, Hermia Oy:stä

Haastatteluja suoritettiin useilla eri paikkakunnilla. Haastatelluista seitsemän työskenteli osuuskunnissa, loput muunlaisissa selvityksen näkökulmasta tarpeeksi tiiviissä yhteistyömuodoissa. Haastatellut työskentelivät muun muassa viestinnän, esiintyvän taiteen ja grafiikan aloilla. Raportissa esiintyvät lainaukset ovat mahdollisimman vähän muokattuja, joiltain osin lainauksia on katkaistu luettavuuden parantamiseksi. Lisäksi muutamassa tapauksessa lainauksesta on saatettu poistaa erisnimiä vastaajan anonymiteetin säilyttämiseksi.

2. Lähtökohdat

Ensimmäisenä osa-alueena haastatteluissa olivat toiminnan lähtökohdat, joita tiedusteltiin seitsemällä kysymyksellä. Yhteismuodoista suurin osa oli viimeisen 10 vuoden sisään perustettuja, mutta mukana oli myös 3 vanhempaa tapaus. Yhdeksän kymmenestä vastaajasta oli aiemmin työskennellyt samalla alalla jolla toimi haastatteluhetkellä.

Mistä toimintaidea syntyi ja mistä syistä päädyttiin yhteistoimintaan?

Toimintaideaa ja yhteistyöhön lähtemistä koskevat kysymykset olivat tämän osion tärkeimpiä ja mielenkiintoisimpia. Toimintaidea ja halu lähteä yhteistyöhön olivat selvästikin syntyneet käytännön tarpeista ja huomioista.

Ensimmäiset lainaukset toimivat esimerkkinä siitä, miten yhteistyöllä pyrittiin saavuttamaan asioita joihin pienet toimijat eivät yksinään kykenisi:

”toimintaidea syntyi siitä että haluttiin järkevöittää pienten yritysten keskenäistä toimintaa, ja tuotteistaa ja paketoita sitä pienyritysten yhteistoimintaa sillä tavalla että pystyttäis tavoittelemaan isompia asiakkuuksia, johonka nää yksittäiset yritykset ei omilla lihaksillaan kykenisi”

”nää pienet yritykset joutuu aina, tekemään kaikkea mahdollista, tekemistä, ydinosaamisensa osalta kilpailukyvyttö-, tai no en sanois kilpailukyvyttömiä mutta heikommin kilpailukykyisiä, se että jos on joku tällöinen network jossa on työnjako, pitkällä juoksulla mahdollisesti saattaa järkevämmälle tolalle, et kaikki ei rönsyis joka suuntaan vaan joku voi oikeesti keskittyä siihen missä kokee olevansa hyvä ja missä muutkin tietävät et tämä kyseinen yrittäjä on hyvä, niin ehkä se olennaiseen keskittyminen on yks motiivi”

Toisaalta yhteistyöltä saatettiin hakea muita etuja: valmiita tiloja, apua rahoituksen suhteen, mahdollisen vaikeuttavan kilpailun eliminoimista:

”oli siel just kaikki toimistofasiliteetit valmiina, ja koska me ei olla alusta asti haluttu että tää nojautuu mihinkään julkiseen rahoitukseen niin ei olla haluttu hakea hankerahoitusta, et se on niinku riippuvainen jostain hankkeesta, niin sen takia päätettiin tulla toimeen mahdollisimman pienillä kuluilla, ja sitten toinen syy siihen on se että Jyväskylä on niin pieni kaupunki, et jos täällä syntyy monia erillisiä porukoita jotka kilpailee, niinku toistensa kanssa, niin siitä ei tuu niinku mitään, ..., ja haluttiin sillä yhteistyöllä ehkäistä sitä että näistä tulee sellaisia rinnakkaisia kilpailijoita”

Tietenkin käytännöllisiin lähtökohtiin kuului itsensä työllistäminen, vaikka tätä asiaa ei kovin moni haastateltava erikseen maininnutkaan. Toisille yhteistyö saattoi olla selvästi työllisyyttä parantava vaihtoehto yksin toimimiseen verrattuna:

"valmistumassa ja työtilanne oli huono, yleensäkin, vakitöitä vähän, ja sitten vielä valmistuvilla oli tosi huonosti hommaa silloin, ja päätettiin että työllistetään itse itsemme, et perustetaan ryhmä, joka selkeesti niinku tarjoaa yrityksille tällaisia tanssiesityksiä"

Kaksi vastaajaa perusteli myös miksi yhteistyötä oli lähdetty rakentamaan juuri kyseisestä muodosta, oli sitten kyseessä ry tai osuuskunta:

"mä olin jo aikasemmin miettinyt osuuskuntaa toimintaympäristönä, tutkinu sitä et miten se toimii, suurin osa tällaisista lafkoista on yleensä yhdistyksiä, ..., ja tota, ja mä aattelin et siin on, se yhdistystoiminta sinänsä on ihan tosi jees, mutta sen kankeus plus sitten että se ei oo flexibi, niinku laajemman toiminnan kannalta, ..., et jos haluaa jotain uutta kehittää niin sit pitää luoda uus rakenne, eli kokonaan lähtee niinku rekisteröinnistä liikkeelle, et täs osuuskunnas on niin laaja toimiala, ja sit et siin on useita toimijoita jo nyt, niin me pystytään ikään kuin aika jouhevasti tuomaan siihen uutta toimintaa"

Oliko toimintaa perustettaessa joitakin esikuvia?

Mahdollisia esikuvia vastaajilla oli yllättävän vähän, vaikka muutama vastaaja olikin ottanut selvästi oppia niin koti- kuin ulkomaisista toimijoista. Pääasiassa yhteistyötä oli kuitenkin lähdetty rakentamaan omista lähtökohdista, muut mahdolliset samalla tavalla toimivat ryhmät tiedostaen.

"Ei kauheesti oo esikuvia, kaikenlaisia kokemuksia kyllä on ja luovalla alalla on tyypillisesti toimittu aina verkostomallisesti, mutta ei meillä ollu mitään sellasta, niinku benchmarkingia että täs ois joku loistava kohde, että lähetääs tavoittelee tota"

"esikuvia mielin määrin, jotka toimii tällä samalla tavalla, ..., et sieltä on otettu esikuvia et miten saadaan projektityöskentelyä toimimaan ja sit rakennetaan enemmän kiinteempi ryhmä"

Oliko toiminut aiemmin yhteistyössä?

Jokainen vastaaja kertoi toimineensa aiemmin ainakin jonkinasteisessa yhteistyössä. Vähäisimmillään kysymys oli opiskeluun sisältyneistä yhteisprojekteista tai epävirallisemmasta yhteistyöstä:

"Tääl on tietenkä kauheen limittäiset kaikki piirit, yrittäjäpiiritkin, eli tota sillä tavalla kaikki oli tuttuja keskenään jotka alotti tän perustamisen, ..., että sikäli varmaan kaikki oli tehneet yhteistyötä jossain vaiheessa, muttei niinku yhteisönä"

Toista ääripäätä taas edusti vuosikymmenten kokemus erilaisten yhteistyömuotojen johtamisesta:

"Mä oon vuodest 87 lähtien pyörittäny erilaisia yhdistyksiä"

Miten työskentelisi jos ei tekisi sitä mitä nyt tekee?

Viimeisenä kysymyksenä ennen seuraavaan aihealueeseen siirtymistä haastateltaville annettiin tehtäväksi pieni ajatusleikki, jossa heidän tuli pohtia missä työskentelisivät, jos eivät toimisi nykyisessä asemassaan. Yhdeksän vastaajaa kymmenestä halusi työskennellä yhä saman alan parissa, suurin osa vastaajista halusi myös ehdottomasti työskennellä jossain yhteistyömuodossa.

”Jos en ois tässä yhteisössä olisin toisessa, joka tapauksessa oisin mukana jossain tämmösessä, koska mä en tykkää siitä yksin työskentelystä”

”todennäköistä et vaikka nyt tapahtuis joku muljaus, niin oisin ainaki vähintään osakkaana jossakin osuuskunnassa, et se antaa sellasen toimintamahdollisuuden”

”täs on tyypillisesti sellasia yrityksiä jossa ydin on hyvin pieni ja ympärillä on verkostoja, kaikki on projektilähtöistä, aina ku jotain käynnistyy se käynnistyy käytännössä nolasta, ja sil taval sitä varmaankin toimittaisiin jos yhteistyötä ei ois syntyny edelleenkin ja sillä suunnalla suurin osa luovasta alasta toimii ja se on, järjetöntä minun mielestäni, jos voi tehdä jotain asioita yhdessä”

”kyllä tää ala on niin lähellä sydäntä et olisin jollain tapaa tän parissa, uskoisin”

Yhteenveto lähtökohdista:

- Toimintaidea ja halu lähteä mukaan tiiviiseen yhteistyöhön olivat syntyneet käytännön tarpeista. Yhteistyön toivottiin tuovan synergiaetuja ja erilaisia säästöjä sekä edistävän omaa työllistymistä.
- Toimintaideat olivat syntyneet pääasiassa omista lähtökohdista: toiminnalla saattoi olla erilaisia tunnustettuja esikuvia, mutta kahta tapausta lukuun ottamatta niiden toimintamalleja ei oltu lähdetty tarkemmin erittelemään.
- Suurin osa vastaajista oli aiemmin työskennellyt samalla alalla ja jokaisella haastatellulla oli jonkinlaista kokemusta yhteistyöstä, mutta kyse ei ollut niin homogeenisestä joukosta kun tämä antaisi ymmärtää. Vanhemmat ja täten myös kokeneemmat haastatellut olivat ehtineet toimia alalla ja erilaisissa yhteistyömuodoissa jo vuosikymmeniä, kun toiset haastatellut olivat vasta aloittaneet toimintansa.

3. Kehitys

Seuraava osio käsitteli sitä, miten toiminta on kehittynyt lähtölaukauksen jälkeen. Tässä vaiheessa on hyvä muistaa, että aikavälin pituus lähtöpisteestä nykyhetkeen vaihteli suuresti haastateltujen välillä. Toisaalta tämä seikka huomioon ottaen kokemukset kehityksestä olivat ajoittain yllättävän yhdenmukaisia. Kehitystä tiedusteltiin neljällä laajemmalla kysymyksellä, joista laajin esitettiin heti ensimmäisenä.

Miten toiminta kehittynyt alkuvaiheesta?

Ymmärrettävästi toiminnan kehittymisestä kuultiin monenkirjavia ja mielenkiintoisia tarinoita. Joukosta nousi kuitenkin esiin muutamia toistuvia teemoja. Ensiksikin toiminta oli ymmärrettävästi vakiinnuttanut muotoaan, oli sitten kyse toimintakuvan selkeytymisestä, maineen saavuttamisesta tai yhteistyön pyörittämisen kannalta olennaisten perusasioiden hallitsemisesta:

”täs on sinä aikana kun me oltiin siellä vanhassa osoitteessa on tota aktiivisten jäsenten määrä kasvanut, ja ollaan saatu tosi paljon erilaisia sidosryhmiä, ..., on vahvistunu, se yhteiskunnallisen yrittäjyyden pointti siinä yhteisössä, että tota meistä on muotoutumassa yhä enemmän, muotoutumassa enemmän semmonen luovien alojen toimijoita kokoava voima”

”Ihmisiä on vähän vaihtunut, rahoitus on kehittynyt, ..., ja tota, no sitten tietenkin ku ollaan yli 10 vuotta toimittu niin nimi on tuttu, eli on helpompi päästä sitten, ettei tarvii selittää alus että mikä ryhmä me oikeestaan niinku ollaan”

”kyllähän me ollaan paljon kehitytty organisoinnissa, aikataulujärjestelyissä, näissä resurssienhallinnassa”

Muutama vastaaja nosti kehityksestä puhuttaessa esiin muutama vuosi sitten alkaneen talouden alamäen ja sen vaikutukset yhteistoimintaan:

”kyl tää lama oli sellanen, varsinki tää yritys yhteistyön puolella, et siihen tuli ihan selkee niinku kuoppa, et tähän on nyt, ei nyt ihan nyt takas nollapisteeseen, mutta nyt tavallaan joudutaan tekee sitä myyräntyötä taas uudestaan mitä silloin aikoinaan tehtiin”

”Ku tämä perustettiin niin kuviteltiin kyllä ihan jotain muuta, ja silloin ei ollu vielä näkyvissä tää lama, joka erittäin voimakkaasti vaikutti tietenkin audiovisuaaliseen alaan, joka on niinku ravintoketjun loppupäässä kun tehdään mainos- tai sisältötuotantoa, niin tota, niin kuviteltiin et oltais paljon nopeammin päästy kiinni sellaseen varsinaiseen palvelumyyntiin asiakkaille, mut se ei sit onnistunutkaan koska sit ku se lama käytännössä käynnisty heti sitten 2009, niin ne joilla oli vankat palveluverkostot piti tiukasti niistä kiinni ja ne joilla ei ollu niin ei ollu mitään asiaakaan sinne, et uutena yhtiönä joutu miettimään sitten vähän että mitäs nyt tehdä”

Useammalla vastaajalla palvelu- tai tuotekuvassa oli tapahtunut muutoksia. Toisilla kuva oli tarkentunut esimerkiksi tiettyjä toimintoja ulkoistamalla, toisilla kuva oli laajentunut kattamaan

asioita joita ennen ei tarjottu, muutamassa tapauksessa oli jouduttu pohtimaan laajemminkin yhteistyön perusteita:

"me ruvettiin oikeesti sit keskustelemaan ja miettimään et mikä tämmönen yhteistyökuvio voi oikein olla ja sit me ryhdyttiin toimimaan sillä tavalla et me käytiin yrittäjien kesken keskustelua et mitkä on sellasia alueita ja asioita joita erityisesti halutaan kehittää, ja nimenomaan yhdessä, koska sitten yrityksethän, ne jotka on kaikki itsenäisiä toimivia yhtiöitä niin niillä saattaa olla jotain muuta, jota ne haluaa itse kehittää, mut nyt halutaan jotain yhdessä kehittää, ja sit me alettiin oikeestaan tekee niit projekteja jotka tällä hetkellä on"

"aikasemmin tota se mitä yhteisö on ja minkälaisia palveluita me tarjotaan niin se hyvin pitkälti muodostu yhteisön jo mukana olevien jäsenten tarpeiden ja vaatimusten ja toiveiden pohjalta, elikkä haluttiin määritellä se sellaiseksi kun yhteisön jäsenet sen haluaa olla, haluavat olevan, mutta nyt ollaan tässä kevään aikana pyritty enemmän kartoittamaan että minkälaisia tarpeita ylipäättään just luovien alojen toimijoilla, ... , että voitais tavallaan ennakoida sitä tarjontaa paremmin, ettei tyydytä siihen mitä meillä jo ennestään olemassa olevat jäsenet haluaa"

"kyllä palvelu on hioutunut,... , ettei vaan et meilt tilataan joku, vaan et me voidaan mennä sinne neuvottelujen, niinku ehdottamaan että mitä tilataan, eli siin mieles et joillekin uusille yrityksille voidaan sanoo ihan suoraan et, et jotain asioit ei kannata tehdä noin, et se ei toimi, et se on semmonen vahvuus mikä on tullut täs niinku vuosien myötä, et voidaan tarjota niinku isompaa pakettii, kun vaan se mitä meiltä tilataan"

Miten taloudellinen tilanne on kehittynyt?

Taloudellisessa kehityksessä vastaajien tilanteet vaihtelivat suuresti. Useammalla vastaajalla kasvu oli ollut nopeaa, mutta eräällä vastaajalla nopea kasvu oli kokenut viime vuosien taloustilanteessa kolauksen:

"on hirvee kasvuvauhti yrityksissä, et yritykset on, toiminimet on osakeyhtiöityneitä tai osakeyhtiöityvät, tässä niinku, et siel on aikamoinen kasvuvauhti päällä"

"Alkuajoista on kyllä moninkertaistunut, liikevaihto, mut tosiaan nyt sitten kolmen viimesen vuoden aikana, on sitten taas ollu ihan niinku puoli, et on niinku puoliintunut, ..., vuoden 2008 jälkeen"

Toisilla toiminta oli vielä alkuvaiheessa ja myös taloudellisesti pienimuotoista, tapauksesta riippuen tämä oli joko suunnitelman mukaista tai sitten suunnittelematon haaste, johon jouduttiin etsimään ratkaisua:

"mehän pelataan sillä ajatuksella että me ei nyt tässä alussa pyritäkään tuottamaan voittoa vaan kaikki mitä tulee niin käytetään joko projekteihin tai sitten sen osuuskunnan jäsenen projektin tilille, et sinne ei jäis kauheesti, me ei olla kauheen kiinnostuneita täs vaihees maksaa veroja, et meidän tappiot tai voitot on ollu niinku 100 euron ja 1000 euron välillä"

"Kannattavuus on kokoajan kipurajalla, eli kassa on pysynyt pystyssä, mutta vaatii kyllä osakasyhtiöiden apua, ja pyöritään sillä tavalla että ydin on hyvin pieni ja osakasyhtiöt, niin ne vastaa siit toiminnasta, ja

osakasyhtiöiden yrittäjät saa omista yhtiöistään palkan, sit ne resursoi x määrän aikaansa yhteistyön kehittämiseen”

Onko jäsenmäärässä tapahtunut muutoksia?

Jäsenmäärä oli muuttunut vuosien saatossa vaihtelevasti, joka tapauksessa muutokset jäsenmäärissä olivat olleet maltillisia. Toisilla ydinporukka oli pysynyt samana vuosien ajan, toisilla toiminnan laajetessa jäsenmäärä oli lisääntynyt, muutamassa tapauksessa muutama alun perin mukana ollut jäsen oli lähtenyt huomattuaan ettei yhteistyö syystä tai toisesta toimi:

”se on vähän eläny, ja ehkä just sil taval et nyt ku lähti vaan kopasemaan mukaan et oiskohan täst jotain hyötyä mut ei oo kuitenkaan, ikään kuin, lähteny satsaamaan, eli myöskään hankkimaan sitä luottoa”

”No ydinporukka, se on, meit on 5, mutta sitten, aina jos tehdään teoksia niin siihen otetaan sitten muiden taiteenalojen mukana, kutsutaan bonus-jäseniks meillä, et semmosia freelancereita, et otetaan muusikoita, valo- ja äänisuunnittelijoita, koreografeja, ja tämmösii, mut et 5 on tää ydintiimi”

Mitä uutta opittu toiminnan aikana?

Osion toinen laaja kysymys oli se, mitä vastaajat kokivat oppineensa toiminnan edetessä. Vastaukset olivat osittain limittäisiä kehitystä koskevien vastausten kanssa, ja samalla tavalla myös tässä tapauksessa vastaajilla oli monenlaisia mielenkiintoisia kokemuksia kerrottavanaan.

Samalla tavalla kuin toiminnan kehitystä kuvatessa myös oppimisessa toistui kokemukset siitä, että perustoiminnoista on opittu paljon, oli sitten kyse byrokratiasta, taloushoidosta tai pitkäjänteisyydestä, kuten alla olevissa esimerkeissä:

”et jos nyt täs mitään oppimista on sen suhteen että, tota perustan laillisuusrakenteen ylläpitämisessä niin siin täytyy olla tosi tiukkana sen suhteen, että ihmiset koulutetaan heti liittymishetkestä lähtien siihen, et mikä on byrokratia, koska sitä on, ja sen kans pitää toimia, eli se mikä on kuittipolitiikka, mitkä on ne päivämäärät milloin palkkoja maksetaan, ja tota mitkä on ne provisiot, eli tommoset yhtiösopimustyyppiset ratkasut, et ne on niinku kaikilla tiedossa siinä et mis mennään, ja sit niist ei lipsuta”

”No ihan tämmöses mitä ei tällee tuol teatterikorkees koulutusta, ei tämmöst yritystoimintaa varten saa, et ihan kirjanpitoo, miten alvia pyöritetään, tämmösii asioita, tuottamisesta on niinku, sitäkään ei opeteta siel niin seki on ihan kantapään kautta, ihan niinku markkinointi, tuottaminen, brändäys, kaikki tämmönen niinku, sitä on opittu”

”yks on tietenkin se, mut se on ollu niinku aina, täytyy myöntää, mut se on kehittynyt, tää pitkäjänteisyys, et katsotaan hyvin pitkälle, et ennen katottiin vuos, ja se tuntu siinä mittakaavassa pitkältä, nyt katsotaan viis vuotta, ainakin, ja mun täytyy myöntää et mä tänään mietin et seuraavat 20 vuotta, että, et nyt mä näen tällaisia viiden vuoden etappeja, ja rakennetaan päämääriä, et ollaan hyvin paljon järjestelmällisempiä”

Toisaalta oppimista oli tapahtunut valtavasti myös yhdessä toimimiseen liittyen. Useat vastaajat olivat oppineet jotain päätöksenteosta, alla olevan esimerkin tapauksessa oltiin havaittu tarve yksinkertaistaa päätöksentekoa:

"Ainakin se että meillä tulee olla joku selkee toiminnanjohtaja, et ku me alotettiin toiminta osuuskunta oli tavallaan, niinku hirveen demokraattinen meininki, et kaikki koolle ja sit päätetään yhdessä, ja tälleen näin, mut sehän johtaa siihen et vaikka ihmiset voimautuu siitä yhdessä tekemisestä niille tulee sit tavallaan kaikkia omia projekteja ja niil on niin paljon sitä energiaa et rupee liihottelee vähän omiin suuntiinsa, et nyt ollaan päädytty siihen et täytyy löytää yks toiminnanjohtaja"

Useat vastaajat kokivat myös oppineensa jotain yhteisöllisyydestä sekä erilaisten toimintakulttuurien ymmärtämisestä ja sovittamisesta yhteen:

"Mä luulen et suurin vaikeus mikä meil on ollu, ja varmaan suurimmas osas tällaisis on, et meit on nyt monta yritystä, monet on hyvin pieniä, ne on sidoksissa myös ihmisten elämäntapaan, niin siin väkisinkin tulee sellanen, ku yhteenliittymä luodaan, silloinhan saatetaan monta toimintakulttuuria saman pöydän ääreen, ja toimintakulttuurin yhtenäistäminen on yks vaikeimpia asioita, mut se on varmaan itse asiassa se missä me ollaan mun mielestä nyt myös aika hyvin opittu"

"et se yhteisöllisyys on kans sellanen mitä pitää kehittää ja vaalia, et se ei oo semmonen et se tulee itestään, et ei vaan et on läjä pieniä yrityksiä samoissa toimitiloissa vaan että sitä pitää niinku vaalia, et siihen liittyy myös se ihmisyyys, et ei vaan se liiketoiminta, et tehdään vaan yritykset keskenään kauppa vaan ihmiset otetaan myöski huomioon"

Yhteenveto kehityksestä:

- Haastatellut kokivat toiminnan vakiintuneen, olennaiset perusasiat on saatu pyörimään ja toimintakuva on selkiytynyt. Usealla haastatellulla palvelu- ja tuotekuvassa oli karttuneen kokemuksen myötä tapahtunut muutoksia.
- Haastatellut olivat oppineet valtavasti perustoimintojen pyörittämisestä, toiminnan kehittämistä ja yhdessä toimimisesta.
- Taloudellisesti kehitys oli ollut vaihtelevaa. Suurimmalla osalla haastatelluista taloudellinen tilanne oli kehittynyt tai ainakin vakiintunut, mutta yleinen talouden alamäki oli useammalla haastatellulla aiheuttanut muiden haasteiden lisäksi myös taloustilanteen heikkenemistä.

4. Yhteistyö

Kolmantena vuorossa oli haastattelun pääosio eli yhteistyö, johon liittyviä seikkoja tiedusteltiin yhdeksällä kysymyksellä. Osio eteni oman yhteistyömuodon kuvailusta kohti yleisempää, ”uloispäin” tehtävää yhteistyötä ja verkostoitumista koskevia kysymyksiä.

Miten yhteistyö on vaikuttanut taloudellisesti?

Ensimmäiseksi haastateltavilta tiedusteltiin yhteistyön taloudellisia vaikutuksia. Huomion arvoista on se, että haastateltavat kiirehtivät tähän kysymykseen vastatessaan jo askeleen eteenpäin ja luettelivat usein myös ei-taloudellisia hyötyjä. Rajanveto taloudellisen ja muunlaisen hyödyn välillä ei siis ole aina helppoa. Joka tapauksessa useimmat vastaajista kokivat saaneensa yhteistyöstä jonkinlaista taloudellista hyötyä erilaisten säästöjen, tulojen tai näiden yhdistelmien avulla.

”oma viestintäbisnes oikeestaan elää siitä yhteistoiminnan tuomista kontakteista, ja tää on totta niinku oikeestaan kaikille muillekin jotka siinä nyt on ollut osallisena, et ei se tota, et mä usko et sillä on mitään muuta vaihtoehtoo ku vaikuttaa positiivisesti, niinku niiden työtilanteeseen ketä siinä nyt on mukana”

”Jos me puhutaan brändäyksestä niin se oli ihan ehdoton edellytys, että tota me tavallaan tultiin näkyväksi, valtakunnanmediassa se kommentointi mikä meille oli erittäin tärkeätä että se tuli”

”jos ajattelee sitä niin päin että hommaa ite vuokratilan ja hommaa sinne hyvälaatusen skannerin, tulostimen, tai sellasen yhdistelmälaitteen ja kahvinkeitinimet ja muut siivouspalvelut tai siivoot sitten ite väsyneenä päivän päätteeks ja se on sitten vielä keskustassa, yhteisöllä on jo sillee mainetta, et se tunnetaan niinku työyhteisönä, niin sen kaiken saavuttaminen yksin, niin siinä on aika paljon enemmän työtä”

”me liityttiin tähän osuuskuntaan oli myös tämmöinen, niinku työllisyshomma, ettei meit katottu niinku yrittäjiks vaan me ollaan sen osuuskunnan jäseniä, et sit jos tulee tämmösiä työttömyysjaksoja niin sit se ei jää siitä kiinni”

”Se on vaikuttanut valtavasti, et silloin ku meist tuli ry, niin me päätettiin liittyä mukaan kaikkiin olemassa oleviin verkostoihin, ..., siihen asti oltiin oltu aika sisänpäin kääntyneitä ja undergroundia, mut sit haluttiin vakiinnuttaa meidän paikkamme,..., ja sen jälkeen on tapahtunu taloudellinen ihme”

Mitä muita kuin mahdollisia taloudellisia hyötyjä saatu yhteistyöstä?

Kuten sanottua raja taloudellisen ja muunlaisen edun välillä on usein häilyvä, ja tämä näkyi myös haastatteluissa. Hyvänä esimerkkinä brändi, jonka joku oli kokenut taloudelliseksi hyödyksi, mutta joka saattoi toisissa tapauksissa tuntua ei-taloudelliselta hyödyltä. Haastateltavat kokivat kuitenkin saaneensa yhteistyöstä muun muassa tukea, apua, neuvoja ja jatkuvuutta, joiden arvoa ei selvästikään voida mitata rahassa.

"Koska monet yksinyrittäjät on aika yksin sen bisnestoiminnan kanssa, tai sen kanssa et miten menee, tai pystyisikö toimintaa kehittämään tai ylipäätään mihinkä suuntaan pitäis lähtee et myynti vetäis paremmin, niin sieltä se vertaistuki on ollu tosi monelle jäsenelle tärkeä"

"brändi tai mikä imago yhteisöllä on niin se että sä oot liittyny siihen, että sä haluat edistää sitä ja olla mukana sellasessa toiminnassa niin se jo kiinnostaa ihmisiä"

"sit just niinku mainittiin niin tekniikka, toimisto, tilat, kaikki tää, vaikka se on tietenkin taloudellisestikin laskettavissa niin se voimavara on yhdistetty ku et aina palkkais johonkin jonku, et se uudelleenkäynnistäminen, et meil ku se on jatkuvaa ja tunnetaan niinku nää toimintatavat, niin totta kai se on myös ei-taloudellista"

"Se on tavotehan on et se tois sen hyödyn et ihmiset vois keskittyä ydinosaamiseensa, ja varmaan jo osittain se toimiikin, toivon mukaan enemmän ja enemmän"

"se verkostoituminen, et ne on ne verkostot jotka on näkyvästi ja elää niis ihmiset jotka on läsnä, elikkä ku me ollaan palaverissa niin sitten esimerkiks joku ongelmakohta aukee sillä et ihmiset tietää ratkasun, eli sen ihmisen joka hoitaa sen"

Yhteistyön negatiiviset puolet tai mahdolliset haasteet?

Saavutetuista eduista huolimatta yhteistyöhön liittyi tietenkin myös haasteita. Yhdenkään vastaajan tapauksessa haasteet eivät kuitenkaan olleet todella merkittäviä; niitä ei yhdessäkään haastattelussa kuvailtu esimerkiksi yhteistyön jatkuvuuden kannalta uhkaavan suuriksi. Joka tapauksessa haasteita oli koettu, ja niihin oli usein löydetty ratkaisuja.

Muutama vastaaja koki että ulospäin annettavaan kuvaan liittyy tiettyjä haasteita silloin, kun talon sisällä on useampia toimijoita:

"No markkinointi ja tiedotus, et ulkoinen viestintä on ollu haasteellisia alusta asti, et kaikki on taiteellisesti itsenäisiä ja kaikki haluaa tehdä omanlaisen ilmeen niinku proggikselle, me ollaan käyty aikamoista matkaa tästä"

Toisena esimerkkinä on oppimista ja jäsenmääriä koskevissa kohdissa jo mainittu huomio siitä, että yhteistyöhön sitoutuminen ei vain ole jokaiselle luontevaa. Näissä tapauksessa tilanne oli ratkennut joko tämänkaltaisen henkilön poistumisella tai toimintatapojen muutoksella. Tämän haasteen toi esiin kaksi haastateltua, toinen seuraavalla tavalla:

"siin on se toinen sitoutumishaaste, niinku tavallaan et minkä takia osuuskunta on perustettu, niin se on perustettu kollektiiviksi joka toimii yhdessä, et ihmiset satsaa aikaansa siihen, niin sitten pitkässä juoksussa alkaa näkymään et ihmiset, et osa ihmisist ei satsaa"

Taloudellisten tavoitteiden ja muiden näkökulmien sovittamiseen liittyy luovilla aloilla usein haasteita, ja tämä näkyi myös muutaman haastatellun mukaan yhteistyössä ja sen pyörittämisessä:

”on kuitenkin myöskin tällaisia yhteiskunnallisia pyrkimyksiä, niin sitten jos on joku, esimerkiksi projekti joka me halutaan koska se on hyvä juttu, ja me halutaan tehdä se niin, niinku sen takii et se tekee hyvää laajemmaltikin kuin vaan se että siitä saa rahan siitä omasta työpanoksestaan, niin jotkut niistä projekteista voi olla sellasia että niistä saa, tunnettuutta, näkyvyyttä, mut et se rahallinen korvaus ei välttämättä oo sellanen mitä sä normaalisti saisit sun töistä, elikkä jos hirveesti on niissä mukana niin voi olla että tilipussi on pienempi, totta kai mä uskon itse että se poikii lisää, mutta jos niitä projekteja rupee olee yks toisensa jälkeen, niin sulle tarjotaan enemmän sitä näkyvyyttä ja verkostoitumista ja mitä tahansa, et tää menee sun portfolioon nytten, niin silloin tavallaan sun liiketoiminta vähän kärsii siitä, ainakin lyhyellä tähtäimellä”

Koetko yhteistyön erityisen sopivaksi toimintamalliksi itsellesi?

Tämän kysymyksen kohdalta haastateltavat olivat yksimielisiä, jokainen heistä koki yhteistyön siksi malliksi jonka parissa he haluavat toimia. Kokipa eräs vastaaja yhteistyön ainoaksi mahdolliseksi malliksi omassa toiminnassaan.

”Sopii, joo, mä oon erittäin sosiaalinen ihminen, joka toimii ihmisten kans ihmisten kautta, ja tota, mä uskon tämmöseen”

”joo, just se yksinyrittäjän arki, se on aika yksinäistä puurtamista, et kyl niinku, ei se ainakaan niinku mulle sovi, ja toivosin et moni muuki löytäis tällasii yhteisöihin, ja vois olla tällasii yhteisöi niinku lisääki”

”Mä koen sen ainoaks mahdolliseks toimintamalliks, mul on yhden naisen yhtiö, mä teen tuotantoo johon tarvitaan kymmeniä ihmisiä, se ei oikein, mikään muu ei oo mahdollista”

”Kyllä, todellakin, mä oon kyllä tykänny tosi paljon, tai se on varmaan kans joku luonteenpiirre myös, kysymys, eikä mua ahista sellanen kaaos, et ehkä tähän liittyy vähän sellanen kaaos tähän paikkaan, et vähän sellanen kaoottisuuden sietäminen, et sitä pitää olla, välillä toki pitää ottaa vähän etäisyyttä ja olla lomalla, et jaksaa, et se on ehkä kaikilla ihmisillä”

Miten verkostoituminen tapahtuu? Koetko että se tapahtuu työn ohessa vai omana toimintanaan, vaatiiko se ekstrapanostusta?

Haastatellessamme luovien alojen yrittäjiä vuonna 2009 Starttirahaselvitystä varten huomasimme, että haasteltavat pitivät verkostoitumista erinomaisen tärkeänä luovilla aloilla, mikä näkyi myös heidän halukkuudestaan keskustella verkostoitumisesta enemmän kuin kysymyspohjamme oli oikeastaan ottanut huomioon. Tästä kiinnostuneena haasteltavilta tiedusteltiin heidän näkemyksiään siitä miten verkostoituminen yhteistyömuodon ulkopuolelle tapahtuu.

Kaikki haasteltavat pitivät verkostoitumista tärkeänä asiana, johon tuli panostaa. Verkostoituminen tapahtui vain pienissä määrin ”luontevasti” työkuvaan kuuluvien tehtävien kautta, kaikki vastaajat kokivat sen vaativan ainakin jossain määrin ylimääräistä vaivannäköä.

"sekä että, eli joo on tällaisii luontaisii tilanteita, mut sellanen epäformaali yhdessäolo on yks parhaimpia verkostoitumisen tiloja, et pitää olla läsnä jossain mis ihmiset on, elikkä just sillee et jos on jotkut festivaaliohjelmat, kaupunginjohtajan vastaanotto, niin ne on äärimmäisen tärkeitä, niis pitää vaan olla, jos ei nyt ykköset niin kakkoset päällä, ja nimenomaan olla silleen aktiivinen et jos näkee ihmisiä pitkäst aikaa niin käydä moikkaamassa ja jutella niille"

"kyl pitää vähän niinku olla, ite nostaa se oma häntä, et sitä mun mielest kauheen vähän tehään, et sitten ku vähän alkaa niinku tunkee itteensä vähän niinku joka paikkaan niin sit huomaa et, niinku esinnäkin pääsee sinne, ja tota, ne ihmiset on ilosia niinku yhteistyöstä, et kiva hei et otit yhteyttä, mutta siis, ei se oikeastaan niinku itestään mene, kauhean nopeasti unohtetaan jos ei pyöri jotenkin oikeissa paikoissa"

Liittykö yhteistoimintaan arvoja, näkemyksiä tai muuta sellaista?

Jokainen vastaaja kertoi yhteistoimintaan liittyvän jonkinlaisia arvoja. Useimmissa tapauksissa kyse ei ollut mistään julkilausumasta tai virallisesta ohjenuorasta vaan pikemminkin halusta ja tarpeesta toimia tietyllä tavalla tai vaikkapa tietynlaisten ihmisten kanssa. Useampi vastaaja koki kuitenkin että arvot olivat erottamaton osa yhteistoiminnan perustamisessa ja arjessa, oli ne sitten kirjoitettu ylös tai ei.

Useammassa haastattelussa nousi esiin halu hoitaa palkanmaksuun ja työehtoihin liittyvät seikat esikuvallisen hyvin:

"et esim palkkauksen ja muun suhteen mul on pyrkimys siihen et selkeesti siin palkkaukses laitetaan pieni prosentti enemmän ku et pelataan minimirajalla, aika helposti tällais nuoris organisaatioissa katotaan tessistä suoraan se minimipalkka jota aina käytetään, mun mielestä se et ihmiset tekee jo muutenkin harjoitteluvaiheessa aika paljon ylitöitä ilmaseks niin sit esim esityskorvaukset on pikkusen korotettuja"

"sitten on tietenkkin et jos mennään muualle yritysmaailman asioihin, niin työehtosopimusten noudattaminen, ja mikä ei oo luovalla alalla ollenkaan varma, ihan karmeeta, et mun mielest pitää olla tässä siis esimerkillinen ja esikuvallinen suhteessa näihin verkostossa oleviin yrityksiin, siitä ei voi tinkiä, työelämän pelisäännöt ja kestävän kehityksen mukaset ratkasut on niinku tärkeitä"

Mukana oli muitakin arvoja, etenkin avoimuus ja tietynlainen vapaus koettiin useassa tapauksessa tärkeiksi seikoiksi toiminnan kannalta:

"sellasten yhteiskunnallisten arvojen lisäksi yks tärkeistä arvoista on avoimuus, et me yritetään toimia niin et kaikki ois mahdollisimman julkista ja läpinäkyvää, että siellä ei ois sellasta salamyhkeistä bisnessaunakabinetti-selkääntaputtelu-meininkiä"

"Joo, sananvapaus"

"kyllä, ja hyvin voimakkaita, ne on niinku meidän peruskivi ne meidän eettiset arvot, se on eräänlainen edellytys et sä saat olla täällä, et sä seisot niiden takana"

"ja sit se et on aikaa tehdä työtään, että ei oo hirvee, yritetään välttää kiirettä, et aluks oli tällasii hiljaa hyvää tulee, sanontoja ollaan käytetty aika paljon, et se ei oo vaan tällainen romanttinen ja kiva juttu et"

kenelläkään ei oo liikaa töitä vaan se on ihan tehokkuusasia, et jos on liikaa töitä ja jää pyörimään sen asian kanssa, niin silloin sul ei oo ikinä aikaa ajatella tai kehittää mitään uutta, ja se toiminta junnaa siinä niinku, siinä administratiivisessa samassa pyörässä”

Mitä erilaiset julkiset tahot voisivat tehdä verkostoitumisen edistämiseksi?

Viimeinen yhteistyöosion kysymys oli myös jatkumoa aiemmille haastattelukokemuksille.

Starttirahaselvitystä varten haastattelut luovat yrittäjät tarjosivat kysymättäkin useita kommentteja siitä, miten luovien ihmisten verkostoitumista voitaisiin edistää. Tämän kokemuksen pohjalta haastatelluilta tiedusteltiin asiaa suoraan. Osalla vastaajista tulikin heti mieleen jotain sanottavaa aiheeseen liittyen:

”No vois esimerkiks jos on jotain ilmasia hanketyöpajoja tai, tämmösiä, tai et ne on mun mielest tosi hyviä, et nyt oli just, nyt oli just olik se opetus- ja kulttuuriministeriö pari päivää sit järjesti semmosen, niin mihin oikeesti niinku haalittiin niitä ihmisiä ja sit esiteltiin ne ja oltiin silleen et verkostoitukaa, et kyl niist ois apuu et tehtäis tollasia”

”niin siitä ois todella paljon lisähyötyä että esimerkiksi Uusyrityskeskus ja työvoimatoimisto ryhtyis ohjaamaan ihmisiä sinne meidän yrittäjyhteisöön, jonka tarkoituksena on yhdistää ihmisiä, että tota, sikäli kyllä, että ei se niiltä muuta vaatis kun sen, että ne niinku ku ne tiedottaa vaihtoehtoista ihmisille niin ne tiedottais myös että tällainen paikka on olemassa”

Yhteenveto yhteistyöstä:

- Yhteistyö oli täyttänyt taloudellisesti ainakin jotkin niistä toiveista, joita toimintaa perustettaessa siihen oli kohdistettu. Haastattelut olivat saaneet yhteistyöstä monenlaista taloudellista hyötyä säästöjen, yhteisprojektien ja esimerkiksi osuuskunnan mahdollistaman työttömyysstatuksen avulla.
- Taloudellisten hyötyjen lisäksi yhteistyö oli tuonut muitakin etuja, esimerkiksi tukea, neuvontaa, verkostoja ja statusta. Yhteistyön tuomat edut koettiin selvästi siihen liittyviä haasteita suuremmiksi.
- Myös yhteistyömuodon ulkopuolelle tapahtuva verkostoituminen koettiin erinomaisen tärkeäksi ja panostusta vaativaksi asiaksi.

5. Henkilökohtainen osaaminen ja jaksaminen

Seuraavassa osiossa tiedusteltiin osaamiseen ja jaksamiseen liittyviä asioita kuudella eri kysymyksellä, osaamisesta aloittaen.

Koetko oman liiketoimintaosaamisen tason riittäväksi?

Ensimmäinen kysymys oli jatkoa Starttirahaselvityksestä saaduille kokemuksille, jolloin suurin osa vastaajista piti liiketoimintaosaamistaan riittävänä nykyisessä tilanteessa, mutta vain harva suhtautui erityisen luottavaisesti siihen, että osaaminen olisi riittävällä tasolla myös tulevaisuutta ajatellen.

Sama kuvio toistui jossain määrin myös tällä kertaa. Kaksi vastaajaa piti osaamistaan selvästikin riittävänä, toisen heistä muistuttaessa, että aina löytyy jotain opittavaa:

”Koen, mä olen ollut niin kauan mukana jo, ..., mä katson et jos jokin menee pieleen niin mä en voi sanoa etten ois tienny, aina voi tietenkin osata enemmän mut sanotaanko et perusasiat on hallussa”

Muiden vastaajien näkemykset vaihtelivat. Osa oli havainnut selvän tarpeen kehittää taitojaan jo nyt, osa ymmärsi että tulevaisuudessa taitoja on ehkä kartutettava, vaikka toiminta pyöriikin nykyisellä osaamistasolla riittävän hyvin:

”No tällä hetkellä on, mut sanotaan et jos tää paisuu, sanotaan nyt vaikka meidän liikevaihto kymmenkertaistuis, mikä nyt ei lähimmän viiden vuoden aikana oo tapahtumas, niin kyl siihen osaamiseen tarvii, täytyykin päivittää”

”mä en oo pulassa, mut laithan muuttuu koko ajan, tää maailmahan on sellanen et ne sorvaantuu koko ajan ja miten, sit se, et tullaan siihen et pitää olla hyvä kirjanpitäjä ja hyvä tilitarkastaja jolta saa neuvoja ja lakimiespalvelut”

”mä en oo kaupallinen ihminen niin se tuntuu joskus vaikealta ehkä niinku sitä kautta, jos ymmärrät mitä tarkoitan, kyl mä jossain lyhytaikaisessa koulutuksessa olin tuolla ammattikorkeakoulussa, kylhän sitä jotain tällaista pienimuotoista koulutusta on kokoajan mitä kaupunki järjestää, ja sit nää valtakunnalliset alajärjestöt niin kyllä mä siellä olen mukana, mut en mä sillä tavalla ole ajatellu et pitäis jotain tiettyä juttua lähteä opiskelemaan, et kaikessa riittäis opiskeltavaa”

”ei, mut tää on varmaan asia joka tulee meille aika nopeesti, sanotaanko vuoden sisällä, aika ajankohtaiseks ja istua alas ja miettiä näitä asioita”

Koetko oman muun kuin liiketoiminnallisen osaamisen tason riittäväksi?

Vastapainona taloudelliselle osaamiselle tiedusteltiin seuraavaksi näkemyksiä oman niin sanotun substanssiosaamisen tasosta, eli siitä tunteeeko haastateltu omaa alaa koskevan osaamisensa riittäväksi. Tällä saralla vastaajat olivatkin selvästi varmempia omista kyvyistään. Muutama vastaaja

muistutti jatkuvasta kehittymisen tarpeesta, mutta jokainen vastaaja koki substanssiosaamisensa tason olevan riittävä.

"perustaidot on kyl hallussa, ja me ollaan siinä pisteessä mikä on hirveen hyvä, et me ollaan niin pitkään tehty yhteistyötä et meil on hyvin kiintee ryhmä, kiintee ensemble, et me ollaan vapaita tekemään mitä vaan, ja meil on ne taidot siihen, et se on hyvä paikka tehdä ja luoda"

"On se ihan riittävä"

"No kyllä mä koen, et on, oon kansainvälisesti palkittu monin eri palkinnoin"

"se on semmonen et sitähan pitää koko ajan kehittää tavallaan, et siin ei oo sellast et nyt mä osaan nää asiat ja that's it, et siin on jotenkin semmonen, et koko ajan sun pitää treenata, koko ajan pitää niinku kehittyä siinä"

Millaiseksi koet omalta osaltasi liiketoimintaosaamisen ja substanssiosaamisen suhteen? Ovatko miten erillään toisistaan?

Kokemukset liiketoiminta- ja substanssiosaamisen tasoista siis vaihtelivat. Toisaalta luoviin ihmisiin liitetään usein se yksinkertainen mielikuva, että he ovat parempia luomaan teoksia kuin myymään niitä. Olikin mielenkiintoista kuulla haastatelluilta millaiseksi he kokevat tilanteen omalta osaltaan; ovatko he selvästi enemmän liiketoiminta- tai substanssiosaajia, vai linkittyvätkö nämä laidat kiinteäksi kokonaisuudeksi?

Muutama haastateltava tunnisti omassa osaamisessaan ja ajattelussaan tietyn eron näiden "päätyjen" välillä, mutta kukaan ei kokenut tämän ratkaisevasti vaikeuttavan toimintaa:

"sikäli ne tuntuu hirveen erillisiltä, koska kun mä teen sitä omaa työtäni ja valitsen projekteja ja muita, niin vaikuttimena toimii kaikki kuin se että kuinka paljon siitä saa rahaa, niin sitten kun taas ajattelee siitä liiketoiminnan pyörittämistä, niin siinähan pitäis nimenomaan olla sillee et tahdotaan rahaa ja sitä rahaa tulee joka kuukaus aina enemmän ja enemmän,..., ehkä se tota ansaintalogiikka ja se kova bisnes ei oikein mee yksiin muitten arvojen kanssa, niin sittenhän se on niinku, se on välillä haasteellista, mut ei nyt mikään sellanen niinku ettei pilaa fiiliksiä kuitenkaan"

Se että luovat ihmiset ovat usein enemmän niin sanottuja substanssiosaajia eivätkä välttämättä pärjää liiketalouden maailmassa tunnistettiin, mutta mielenkiintoisesti useampi vastaaja koki tämän ongelman koskevan muita kuin itseään. Nämä pari haastateltua olivat joko oppineet talousosaamista vuosien saatossa tai saaneet ratkaistua tilanteen jollain muulla tavalla:

"sanotaan et sillä tavalla kaikki taiteilijat on myös yrittäjiä, et joutuu miettii sitä toteutuksen realismia, että kaikilla taiteilijoilla, et jos ei oo minkäänlaista todellisuuspohjaa siinä ideamaailmassa niin aika lailla voi sanoa et ei ne tuu koskaan toteutuneiksi ne ideat, mut se on ihan selvä, mä näen sen ympärillä että, huomaan että on paljon ihmisiä joita äärimmäisen paljon ahdistaa se, et ne on erinomaisia substanssiosaajia sitten niitä ahdistaa se talous ja se härdelli ympärillä, ne ei osaa markkinoida itseään"

ollenkaan, en mäkään osaa, sillä lailla markkinoida kunnolla itseäni, mut sen takia just yhteistyö pystyy just tällasii yrittäjiä auttamaan, koska sit ne pystyy ehkä enemmän keskittymään siihen substanssipuoleen ja vähemmän siihen kaikkeen siihen tukitoimintaan”

Suurin osa vastaajista kuitenkin koki taloudellisen osaamisen linkittyvän enemmän tai vähemmän kiinteästi yhteen substanssiosaamisen kanssa. Positiiviset myyntikokemukset, yllä mainittu toteutuksen realismi ja muut seikat olivat vaikuttaneet siihen, että kahdeksan vastaajaa kymmenestä koki talous- ja substanssiosaamisen ainakin jossain määrin kulkevan käsi kädessä.

”semmosen mä oon kans huomannu siinä liiketoiminnassa että sit, et jos on joku hyvä juttu, et jos miettii niinku myynnin kannalta, ja sit mä alan ite sitä myymään, niin ne välil menee paremmin läpi ku se taiteilija ite sitä alkaa niinku et täs on makee juttu ja niin pois päin”

”mä luulen et mulla se on aikalailla yhteen hitsautunut juttu”

”kyllä pakostakin yhtenäisiä, et ei se niinku toimis, jos ne ois kaks eri yksikköä”

Viihdytkö työssäsi?

Ilahduttavasti jokainen vastaaja koki viihtyvänsä työssään, vaikka haasteita arkeen mahtuikin:

”Juu kyl mä viihdyn, et vastuksia on aina, se et jos ei ois vastuksia niin siin ois joku pieles”

”No se et suhteessa siihen nähden et paljo tekee töitä niin eihän siit palkkaa saa, et, suhteessa siihen, mut jos ajattelee et osaks harrastus ja elämäntapa niin se ei niinku haittaa, että, oon kyl tosi tyytyväinen”

Onko sinulla ollut vaikeuksia työssä jaksamisen kanssa?

Useilla haastateltavilla oli ajoittain ollut vaikeuksia työssä jaksamisen kanssa, mutta kukaan ei kokenut tilannetta todella haastavaksi, jaksamiseen liittyvät haasteet kuitattiin haastatteluissa nopeasti muutamalla lauseella.

Kokeneemmat haasteltavat olivat oppineet tuntemaan rajansa ja huomaamaan koska voimat meinaavat loppua:

”No mä oon ihminen joka pitää työnteosta, et kylhän mua väsyttää,.., mutta tota, ei mulla mitään vaikeuksia oo sen suhteen, sitten ku väsyttää niin levätään”

”On, välillä, tai mä oon semmonen totaalinen luonne et mä hirveen herkästi lähden aina ylityöskentelemään ja hyvin herkästi teen ylipitkiä päiviä et aivan liian monta tuntia, sitten huomaan olevani tosi uuvuksissa, mut ei se mitään, se,.., ihminen jo tunnistaa itsessään ne puutteet itsessään”

Perhe-elämän ja yrittäjyyden yhdistämiseen liittyi muutamilla haasteltavilla erilaisia vaikeuksia:

”No mulla on tullu parisuhdeongelmia aika paljon sen takia että, ennenku mä laitoin firman pystyyn niin mä olin kotiäitinä, niin sit se tavallaan ku meil oli siinä muitakin suuria muutoksia”

"et ku yhtälössä on perheenäiti, aviopuoliso, kaks pikkulasta, omakotitalo, vasta-alkanut yrittäjä, koulun penkillä yhtä aikaa, niin on siinä haastetta yhdelle ihmiselle ihan tarpeeks, et miten sen kaiken saa pyöritettyä, et joku alue jos on käsittelyssä niin ne muut makaa siellä, tulee perässä miten tulee, et on sitä silleen niinku haastetta"

Koetko työsi palkitsevaksi?

Ajoittain kohdatuista haasteista ja jaksamisvaikeuksista huolimatta jokainen vastaaja koki työnsä palkitsevaksi.

"mun ois hirveen hankala kuvitella, vielä sanotaanko puoltoista vuotta sitten että tota mä teen just sitä mistä mä eniten tykkään ja sen ei välttämättä tarvii olla sama asia seuraavana päivänä"

Yhteenveto henkilökohtaisesta osaamisesta ja jaksamisesta:

- Haastatellut olivat selvästi varmempia omasta substanssiosaamisestaan kuin osaamisestaan taloudellisissa kysymyksissä. Tästä huolimatta haastatellut eivät pääsääntöisesti pitäneet substanssi- ja talousosaamista kovinkaan erillisinä osaamisen sektoreina, ainakaan omalla kohdallaan. Talousosaaminen on osa luovan työn arkea.
- Jokainen haastateltu viihtyi työssään ja piti työtään palkitsevana. Jotkut haastatellut olivat kokeneet ajoittain haasteita työssä jaksamisen suhteen, mutta näitä haasteita ei koettu tavallisia vastoinkäymisiä suuremmiksi, työ tarjosi enemmän positiivisia kuin negatiivisia tunteita.

6. Palvelut

Seuraavassa osiossa tiedusteltiin erilaisten palveluiden käyttöä seitsemällä kysymyksellä. Tässä yhteydessä palvelut ymmärrettiin hyvin laajasti, haastateltavat saivat kertoa kaikista asioista joita kokivat palveluiden käytöksi.

Tässä osiossa vastauksista löytyi selvästi eniten vaihtelua. Tämä johtui yksinkertaisesti siitä, että haastateltavat jakautuivat jotakuinkin puoliksi; toisille palvelukenttä oli tullut tutuksi kun taas toiset eivät olleet käyttäneet palveluita läheskään samassa mittakaavassa.

Käytettiinkö toimintaa perustettaessa joitain palveluja? Koettiin millaiseksi?

Jako näkyi myös ensimmäisessä kysymyksessä. Reilu puolet vastaajista oli käyttänyt joitakin palveluja toimintaa perustettaessa. Alla olevista esimerkeistä näkyy myös jako heihin jotka olivat kokeneet nämä palvelut hyödyllisiksi ja heihin, jotka eivät kokeneet saaneensa niistä kovinkaan paljon hyötyä:

”Siis Uusyrityskeskusta ja oliko se TE-keskus, mä en muista tarkalleen, et sieltä tuli se perustieto ja asiantuntijuus ja liiketoimintasuunnitelmaan liittyvää pumaskaa ja muuta, mut kuten sanottua se asenne luovaan alaan ja nimenomaan taiteilijayrittäjyyteen niin se näky läpi siitä, et ei tost mitään tuu”

”Te yritin käyttää kaikkea mahdollista mitä ilmaseks sai käyttää, mutta tota, en mä sitten loppupeleissä, työ- ja elinkeinotoimistossa kävin jossain vaiheessa, ..., sit ku lähti selkenemään et minusta tulee yrittäjä, niin se oli se Luotsi, et sieltä sain kyllä tosi paljon apua, koin hyödyllisiksi ja JYKESin palveluita oon muitaki käyttäny”

”Meil oli työllistettäviä niinku heti alussa, eli käytettiin sitä kautta työvoimatoimiston palveluja heti”

”TE-keskuksesta, me saatiin niinku semmoseen resurssienhallinnointityökaluun, internet-pohjaiseen kehittämiseen TE-keskukselta tämmönen valmistelurahotus, se tyssäs sen jatkorahotus siihen et TEKES ei tunnistanu, et ei tämmöst yrityst voi olla olemassa, et ne ei uskonu meihin ollenkaan, ja se oli meille aika hirvee järkytys ja aiheutti paljonki, semmosta pettymyksen tunnetta”

Onko toiminnan edetessä käytetty jotain palveluita?

Toiminnan edetessä palveluita oli käyttänyt useampi haastateltava, ja näistä palveluista annettiin erittäin positiivista palautetta. Tuntuu siltä, että haastateltavat olivat löytäneet tai ainakin löytämässä ne palvelut, jotka ovat heille hyödyllisiä:

”Itse asiassa nyt sitten tällä viikolla ihan niin tota otettiin yhteyttä Uusyrityskeskuksen luovien alojen neuvojaan, sen tiimoilta et miten me voitais sitä julkista rahoitusta hakea, minkälaisia rahoituksia on tarjolla, et se oli semmonen mitä me koettiin ettei me osata itse koska, tota meillä kaikilla on ne omatki

yritykset tai työpaikat, niin meillä ei oo aikaa selvittää niitä juttuja, niin totta kai et jos joku tietää niin mikä ettei, ja hirveen aktiivisesti ovat lähteneet tukemaan ja halusivat löytää jotain”

”jossain vaiheessa Finnveran takauspalvelua, nimenomaan pankki-Finnvera-kombinaatiota, ollaan totta kai koettu fiksuksi hommaksi, koska muuten tässä oltaisi ite vetelemässä nimiä paperiin, et jota tehdään joka tapauksessa”

”käytetään niitä asiantuntijaorganisaatioita Pellervoa ja Helsingin yrittäjiä, et me saadaan Helsingin yrittäjien jäsenmaksun kautta yllättävän paljon hyviä vinkkejä, plus ne mainostaa hyvin näetisti kaikenlaista kurssia kokoajan, et tavallaan me ollaan siirrytty yksityisiin palveluihin”

Tunnetko että sinulla on tarpeeksi tietoa palveluista?

Palvelutuntemusta tiedusteltaessa haastateltavat jakautuivat selvästi kahteen ääripäähän. Osa haastateltavista koki omaavansa tarpeeksi tietoa palveluista, usein tässä auttoi yhteistyömuodossa mukana olevien kokemus ja tieto palvelukentästä. Toisaalta tietoa saatiin myös muista lähteistä:

”Nyt on vaikeeta, mul on semmonen tunne et on, mut tyhmähän mä oon jos sanon pelkästään et on, mä olen silleen auki, et jos, aina ku joku asia hiertää niin kyl mä surffaan tietoa, ja siis se on verkko jonka kautta mä sitä etsin, paitsi sit et tilintarkastajalta talouteen ja verolainsäädäntöön niin mä kysyn sit niiltä et mihin me otetaan yhteyttä”

”Kyllä meillä on, sen verran kokenutta porukkaa”

Lopuille haastatelluille palvelukenttä oli selvästi tuntemattomampi:

”Must tuntuu ettei oo”

”Ei todellakaan, jotenkin vieras ajatus”

Onko käytetty ulkoisen asiantuntijan palveluita, ollaanko tietoisia ulkoisten asiantuntijoiden palveluista?

Jälleen haastateltavat jakautuivat kahteen leiriin; niihin jotka olivat käyttäneet ulkoisen asiantuntijan palveluita ja niihin jotka eivät oikeastaan olleet kovin kiinnostuneita tai tietoisia näistä palveluista.

Palveluita käyttäneet olivat joka tapauksessa kokeneet palvelut erittäin hyödyllisiksi:

”Käytän parasta aikaa konsulttia, oon kääntynyt yrityksen puoleen, on oikein hedelmällinen yhteistyö, ku tuntuu itestä että ei nää enää metsää puilta, niin siinä on niinku semmonen yhteistyökumppani joka auttaa hahmottamaan sen tilanteen ja luotsaamaan sinne tulevaisuuteen ja ihan konkreettisia toimenpiteitä et mitä pitäis tehdä nyt ja mitä pitäis tehdä kohta”

”tää Luovimo on ollut erittäin tärkeetä meidän, siis nimenomaan kuluneen vuoden, se jatkuu vielä jonkun aikaa, sitä kautta me ollaan saatu ihan loistavia konsultteja”

”Näissä kansainvälisissä suhteissa jotain, et kyl me ollaan mietitty niinku jotain agenttia, sitä on ollu jopa, meil oli tuottaja Englannissa, ja ollaan pohdittu josko pitäis ottaa taas, et se vois olla kyl suomalainenkin jos sil ois kansainväliset suhteet, mut niit ei meinaa olla”

Tuleeko mieleen palveluita joita pitäisi olla, muttei ole vielä tullut vastaan?

Tämäkin kysymys oli jatkoa aiemmille haastattelukokemuksille, jolloin luovat yrittäjät kertoivat kysymättäkin siitä, millaisia palveluita juuri he kokivat tarvitsevansa. Tästä viisastuneena haastatelluille annettiin tällä kertaa suoralla kysymyksellä mahdollisuus jakaa kokemuksensa ja näkemyksensä asian tiimoilta.

Suurin osa vastaajista ei ollut törmännyt tilanteeseen, jossa olisi kaivannut tietynlaista palvelua sitä kuitenkaan löytämättä. Ainakin joissakin tapauksissa tähän oli päädytty hyvin tehdyn pohjatyön ansiosta:

”ku tälleen aattelee niin mä en törmää umpikujiin, et perkele ku täst sais, mist sais tietoo, vaan että, et se voi johtuu siit valmistautumisest ku ryhdyttiin, et mä olin pohtinu tätä osuuskuntaa aika paljon, ja nyt ku me toimitaan niin meil on ne asiantuntijaorganisaatiot, ja me ollaan valittu aika huolella nimenomaan nyt kirjanpidon ja lakipalveluiden ja tilintarkastuksen asiantuntijat, et niis on semmonen suhde meihin”

Muutama vastaaja osasi kuitenkin nimetä palveluja joita olivat jääneet kaipaamaan, samanaikaisesti kehitysehdotuksia tarjoten:

”Ehkä se rahotusneuvonta on siinä yhteisön kannalt sellanen, et tuntuu että tota, että vaikka niitä on niitä hankerahotusneuvoja siellä Uusyrityskeskuksesta, niin ne on sellasia isompiin, isompiin hankkeisiin neuvoo, että tuntuu että sit ei oo kauheen tietoisia”

”Kokeneitten yrittäjien mentoripalveluita, ..., mitä tarvitaan tällä hetkellä on luovan alan yrityksen ytimeen et hallituksen jäsenenä ois kokeneita asiantuntijoita joil ei oo oma lehmä ojassa, elikkä tulee nimenomaan asiantuntijoina sisään, ..., et siihen start up -vaiheeseen, tarjota näitä hallituksen jäseniä, samalla tavalla ku konsulteille maksetaan ties mitä maltaita yhteiskunnan varoista niin samalla tavalla vois harkita et ne tekis semmosia kahen-kolmen vuoden pestejä yritysten hallituksissa, jolloin siit tulis paljon paljon tehokkaampaa ja pitkäjänteisempää ku se lyhyt konsulttisuhde on koskaan”

”pitäis ehdottomasti olla omat tukimuotonsa niinku verkostomallisille yrityksille”

Oletteko tietoisia työelämävalmennuksen tai palkkaustuen mahdollisuudesta?

Kuten palveluosiossa kokonaisuudessaan myös tällä kertaa hajonta oli suurta; osa vastaajista oli tietoisia näistä mahdollisuuksista ja ehtinyt mahdollisesti hyödyntämäänkin niitä, loput vastaajista eivät olleet kuulleet näistä eivätkä välttämättä kokeneet niitä tarpeellisiksi:

"Joo, siitä palkkatuesta me ollaan yhteisön, tai ollaan suunniteltukin et sit ku toiminta perustetaan niin tota, että se toiminnanjohtaja olis sitten palkkatuella, ainakin aluksi, mutta sanotaanko et mulla ei itselläni ole kauheesti tietoa siitä miten se toimii, oon vaan kuullu ku muut on sanonu, mut en mä oo tässä mun oman firman yhteydessä kuullu ollenkaan sellasesta"

"Ei oo tietoa, suhteiden kautta löytyy tarvittavat"

"ehdotin iteki meidän hallitukselle että hommattais työelämävalmennettava tekemään yhdistykselle hommia, mut se ei niinku ottanu tuulta purjeisiinsa, mutta sitten, se on mulla sillee, ei aktiivisesti työn alla, mutta takaraivossa kyllä niinku mielessä et heti ku vaan on mahdollista niin ois kiva tämmönen"

"juu tämmöisiä työhönperehdyttämiskursseja on ollu"

Ottavatko palvelut huomioon luovan työn mahdolliset erityispiirteet?

Viimeisenä palveluita koskevana kysymyksenä tiedusteltiin sitä, miten hyvin haastateltavat kokivat palveluiden soveltuvan luoville aloille. Ne palvelut jotka oltiin rakennettu luovien alojen näkökulmasta saivatkin kiitosta, mutta muissa tapauksissa kokemukset eivät olleet aina yhtä positiivisia, esimerkiksi TE-toimistojen kanssa asioinnista oli sekä hyvää että vähemmän hyvää sanottavaa. Alla muutamia esimerkkejä erilaisista näkemyksistä:

"Tuolla Uusyrityskeskuksessa on se Jalostamo-palvelu, joka on just suunnattu niinku luovien alojen yrittäjille, ja sitten mun mielestä siel on jonkinäköistä rahoitustakin,..., eli vastaan kyllä, et mun mielestä on täällä hyvin keskitytty siihen, että just nimenomaan noi starttirahaneuvojat ja kaikki on tosi positiivisella mielellä, et ymmärtää sen erityisluonteen ettei luovien alojen toiminta ei aina ole sellasta kovaa bisnestä, ei aina tähtää automaattisesti siihen, ettei oo mitään kasvava bisnes –meininkiä, että tosi hienosti annetaan tilaa"

"no meil on kirjanpitäjä, jos semmonen lasketaan, niin hänen erityisalansa on taide, et hän on tosi hyvä siinä, mut muuten tuntuu ettei aina mee nappiin, se on ku sä työskentelet tällaisella alalla niin se on, jos on nää palvelut, työvoimatoimistot ja näin, niin jos mä meen sinne ja kerron et mä oon tuottaja, niin mut laitetaan sinne teollisuuteen, et tehtaan töihin, niin se tieto, tästä alalta, siellä puolella on aika heikkoa"

"Ei ota huomioon todellakaan, että tota mä just sitä sanoinkin just sitä et luovaa alaa on nyt ihmiset vast tän TEM:in ja Luova Suomen myötä alkanu selvittämään et mikä tää strategia on, mut et kyl ihan hirveesti tarvii tehdä sen eteen, että luovan alan toimintatavat olis tuttuja poliitikoille ja virkamiehille tässä maassa ylipäättään"

Yhteenveto palveluista:

- Palveluiden suhteen vastaukset jakoutuivat selvästi muita osioita useammin vastakkaisiin pätyihin. Toiset haastatellut olivat käyttäneet palveluita huomattavasti toisia enemmän, toisaalta myös kokemukset palveluiden hyödyllisyydestä vaihtelivat jopa samasta palveluntarjoajasta puhuttaessa.
- Haastatellut jakoutuivat myös kahteen ryhmään palvelukentän tuntemisessa ja toisaalta ulkopuolisten asiantuntijoiden palveluihin suhtautumisessa. Toiset vastaajat kokivat palvelukentän etäiseksi kun taas toiset olivat etenkin yhteistyökumppaneiden avulla ehtineet rakentaa huomattavasti kattavamman kuvan erilaisista palveluista. Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö tuntui toisista haastatelluista kovin kaukaiselta ajatukselta, ulkoisia asiantuntijoita käyttäneillä henkilöillä taas oli erittäin positiivisia kokemuksia esimerkiksi konsulttipalveluista.

7. Luovuus ja luovat alat

Luovan talouden strategisen hankkeen puitteissa ja etenkin sen lähestyessä loppuaan oli mielenkiintoista tiedustella haastatelluilta heidän näkemyksiään työn luovuudesta ja toisaalta luovien alojen ja luovan talouden tilanteesta Suomessa. Näitä asioita tiedusteltiin viidellä kysymyksellä.

Miten luovuus näkyy työssäsi?

Osion ensimmäinen kysymys oli jälleen hyvin laaja ja vastaukset olivat odotetusti pitkiä, mutta myös yllättävän samansuuntaisia. Yllättävintä oli se miten usein vastauksia lähdettiin rakentamaan käytännöllisyyden näkökulmasta. Osaltaan tätä selittää haastateltavien halu vastata kysymykseen yhteistoiminnan näkökulmasta, mutta joka tapauksessa tulos on mielenkiintoinen. Haastateltavat kokivat selvästi tärkeäksi, että luovuus näkyy käytännön ratkaisuja etsiessä:

”se näkyy ongelmanratkaisuna, et mun mielest luovuus on yhtä kuin ongelmanratkaisua, et mä en usko et ihmisen päässä kauheesti tapahtuu mitään jos se on täysin harmonisessa tilassa, jolloin se on tyytyväinen itseensä ja maailmaansa, mut jos on hankaluuksia niin silloin on pakko kehittää ratkaisumalleja, ja mitä pahempia hankaluuksia niin sitä rajumpia ja innovatiivisempia ratkaisumalleja tarvitaan, ja sitä kautta mä uskon että, se edellyttää rohkeutta”

”et se on taas käsi kädessä, kulkee se luovuus ja organisatorinen työ, myös hyvin luovasti, ja sit se on sitä et aina keksitään uusia tapoja tehdä, ettei toisteta itseämme, et mennään kokoajan eteenpäin, se on hyvin tärkeää”

”Siinä kehitystoiminnassa se on erityisen tärkeätä, elikkä kun me tehdään, halutaan muuttaa maailmaa ja keksiä uusia ratkasuja, ja uusia toimintatapoja, niin siinähan se tulee, tai se on erinomaisen tärkeätä, ja oon huomannu et just et just ton yhteistyön kautta se omaki luovuus lisääntyy, et oppii olemaan olematta turhan kriittinen, ja tota ,..., oppii olemasta turhan negatiivinen, että tota ei tartte aina teilata heti eka joku kreisi idea”

Tietenkin luovuus näkyy muussakin kuin käytännön ongelmanratkaisussa. Useampi haastateltu siirtyi käytännön näkökulmien jälkeen kertomaan luovuuden henkisestä puolesta. Toistuvasti esiin nousut kokemus oli luovuuden näkyminen tiettyinä henkisenä tilana, joka on eräällä tavalla erottamaton osa toimintaa.

”Monella tapaa, ehkä moni niinku ajattelee että luova työ on sitä mitä tehään, et se näkyy ulospäin, et se täytyy olla jonkinlainen kädentuotos, tehty joko tietokoneella tai käsin piirrettynä, maalattuna, joku keramiikka, tekstiilijuttu, se yleensä mielletään taiteeseen, mutta tota me ollaan ainaki, ollaan pohdittu sitä luovaa tilaa, sekä fyysisillä tiloilla että niinku nostaa ihmisen semmoseen flowhun, että sä pääset sellaseen luovaan tilaan, henkiseen mielentilaan, et sit pystyt tekemään sitä sun työtä sitten niin ku sujuvasti”

"ku sitä hanaa ei voi sillee laittaa kiinni, että se työ tulee sillee niinku myös vapaa-aikaan, että ihan ku kattoo muiden esityksiä, tai kuuntelee muiden ideoita, tai on jossain seminaarissa, niin mulle tulee aina siellä kauheesti kaikkia ideoita, mitkä ei ehkä liity siihen, mut et sit kynä käy"

"mä sanoisin et se luovuus on kokoajan läsnä, eri tavoin, välillä aktiivisemmin ja välillä ei, mut se on myös osa sitä luovuutta, et eihän sitä kokoajan oo niin hirveen aktiivinen, et myös se lepoaika, mikä voi olla vähän turhauttavaakin jopa"

Miten luovuus näkyy yhteistyössä?

Luovuuden näkymisestä yhteistyössä kuultiin monenlaisia mielenkiintoisia näkemyksiä. Useimmin toistunut näkökulma oli se, että yhteistyössä luovuus näkyy tietynlaisena ideointina, ajatusten palloiluna ja tietynlaisena tilana jossa ajatukset voivat liikkua vapaasti:

"Kyllähän se näkyy, kyllä täällä ideoidaan koko ajan, keittiöt on hyviä paikkoja siinä, et kyllähän se on niin et ne parhaat ideat ei tuu siinä et kokouksessa et on sovittu et meil on kahden viikon päästä kokous et istutaan pöydän ääreen ja sit me ruvetaan niin ideoimaan, et kyllä ne saattaa syntyä arjessa"

"se hyvin usein saa sellasen, niinku innostuksen muodon, tai tuntuu et on helpompi päästä sellasessa intoiluporukassa sellaseen flow-tilaan, että sitten niitä ideoita vaan syntyy, tietenkin osa niistä on täysin käyttökelttomia, mut just se että ku tavallaan, ..., et ku yhdes tehään niin se porukka voimaantuu siitä"

Luovuus näkyi yhteistyössä tietenkin myös muilla tavoin, oli sitten kyseessä käytännön ongelmien ratkaisu, luova verkostoituminen tai vaikkapa erilaisuuden hyväksyminen:

"paitsi niistä fyysisistä työtiloista, et siinäkin on sitä luovuutta käytetty, niin sitten myös niin, ku on kyky toimii myös rajojen ulkopuolelle, toimitaan myöski sisällä mut se ei oo vaan se oma hiekkalaatikko, vaan niinku et mennään niinku jopa globaalille hiekkalaatikoille, et käytetään niinku luovasti niiden kavereitten yhteyksiä ja niinku verkostoidutaan ennakkoluulottomasti, ehkä se on myöskin sellasta ennakkoluulottomuutta, että uskalletaan lähteä rohkeesti kokeilemaan kaikkia uusia asioita, ja niinku myöskin semmost niinku et mennään sen oman intuition mukaan et mikä tuntuu hyvältä"

*"eli autonomian ja tilan tuntu, ja ku nää toteutuu, niin ihmisillä, vaikka me oltais ihan nollabudjetilla, eli ihan persaukisia niin me pystytään tuolla biitsillä totee et hei ens syksynä tää tehään, ja sit jollakin tavalla ne kuitenkin ne rahat löytyy, mut siis tavallaan se että, se erilaisuuden tilan ja autonomian tunteen hyväksyminen, niin ja sitten ku se erilaisuus kohdataan niin ei lähdetä toteamaan et "hei et v***u käyttäydy tolleen", vaan sit se tehdään näin, et se on sun tapas toimia"*

"sanotaan nyt vaik et ku mä kerroin (projekteista) niin se on lähteny täysin tekijöiden omasta tarpeesta, tehtiin tällainen valtava kartotus et löytyiskö tällaista, ei löytyny niin sit lähettiin kehittämään, elikkä tarvepohjaisesti suoraan, mun mielest se on, nimenomaan, tän yritysten nimenomaan yhteistä luovuutta, se pyrkii ratkaisemalla esim yhteistyömuotoja tavalla jota ei ole, jollasta ei ole mallia löydettävissä"

Millaiseksi koet luovan talouden, luovien alojen ja/tai luovan työn tilan tällä hetkellä Suomessa?

Haastateltavien näkemykset ja kokemukset olivat monimuotoisuudesta huolimatta pääosin yhteneväisiä; jokaisella haastatellulla oli sekä positiivista että negatiivista sanottavaa. Viime vuosina käyty keskustelu ja kehitys oli paitsi noteerattu myös koettu lähtökohtaisesti positiivisena ja tärkeänä asiana. Samalla kaikki haastatellut muistuttivat erilaisista ongelmakohdista ja siitä, että luovan talouden kehitys on vielä selvästi kesken.

”Mä koen sen aika ristiriitaisena, koska mä näen niinku ympärilläni sen että nää yritykset kehitty, et kokoajan yhä enemmän luovan alan ihmiset ymmärtää mitä hyötyä on yritysmallin toimintatavasta ja osaa tehdä sitä paremmin, mut samaan aikaan on sellanen erittäin erikoinen ilmiö, että tota Suomes on koulutettu aivan liikaa luovan alan yleismies-yleisnais-Jantusia, elikkä jos ennen viel 10 vuotta sitten mulle tulee omaan yhtiöni saatto tulla kaks-kolme työharjoittelupyntöä viikossa, niin ne oli nuorilta työttömiltä jotka mielti et mitä ne rupeis elämässään tekemään, mut tänä päivänä nää on ammattiin valmistuneilta ihmisiltä nää viestit, ja se on mun mielest aivan järkyttävää”

”kauheesti puhutaan nyt täs, luovast taloudesta, ..., mut silti tuntuu vähän että jos puhutaan ihan luovast taloudesta ja siit et perusfirmoista ja näin, niin vielä enemmän, et ei oo viel menny siihen vaiheeseen et se ois niinku jotenkin sillee, et ois niinku jotenkin yhdessä, et ne on vieläkin vähän niinku erikseen, ja nyt näiden kaikkien hankkeiden myötä jengi ideoi, et mitä se vois olla se yhteistyö, mutta se ei oo vielä mun mielest siinä vaiheessa että ne, et sit ku mä mietin et ku nää hankerahoitukset ja nää tämmöset loppuu, niin sit vast näkee missä vaiheessa se on niinku oikeesti, se niinku näiden niinku tasapaino ja missä mennään, mut se on hyvä että siitä puhutaan, että tota sen takii voi jotain ideoita tarjota sit helpommin”

”välillä tuntuu et siin on semmonen hampaat irvessä –meininki, ja se on kamalan hyvä et sitä ajatellaan, mut nyt, siitä viranomaisstruktuurista tulee helposti sellanen suorittamisen pakko, sitähän sen ei pitäis olla, mut tietenkin ku se on lakirahaa ja julkista rahaa ja vaikka mitä, niin siel hakemalla haetaan et saadaan toimimaan nää kuviot, ja tota, mun mielest siin, niis rakenteissa, niis säädöksissä pitäis löytää nimenomaan se autonomian tunne siihen rahoitukseen, jolloin siin syntyy myös tulosta”

Tunnistetaanko luova työ sosiaaliturvassa, lainsäädännössä, työvoimapalveluissa jne.?

Edellisen kysymyksen kokemukset toistuivat osittain myös tässä kohtaa. Useampi vastaaja oli kiinnittänyt huomiota etenkin sosiaaliturvalainsäädännössä tapahtuneisiin edistysaskeliin:

”Nois asiois on edistytty ihan hirveesti, et mä oon seurannu tätä lähemmin vuosikymmenten ajan niin onhan tää hirveesti kehittyny”

”Nythän se on joo parempi, mut kylhän siinä pitkä työ oli takana et sosiaaliturvaa ylipäätänsä saatiin niin kuin ihmisille jotka esimerkiksi apurahoja, koska kylhän se on tosiasia et ne taiteilijat jotka on nyt neli- tai viiskymppisiä niin eihän he koskaan voi jäädä eläkkeelle, koska ne ei oo koskaan tienannu eläkkeitä, et jos nyt on 50 tai 100e kertynyt niin sil ei tee mitään, mut se on onneks menny eteenpäin paljon”

Mutta jälleen kokemus kehityksen riittämättömyydestä tuli esiin useammassa haastattelussa, pahimmillaan tilanne koettiin täysin keskeneräiseksi:

”nythän on aika paljon sit, oli semmonen vaihe tos joskus et taiteilijoille sanottiin et tehän toimitte niinku yrittäjät niin teidänhän pitäis muuttua yrittäjiks, niin eihän niil oo mitään resurssia semmoseen tekemiseen ku ei se ajattelu oo sellasta, ne teki vaan sitä omaa työtään, ja sit yhtäkkiä pitäis ottaa siihen hartioille joku struktuuri, joka vaatii kans ihan erilaista tekemistä, mikä ei oo niiden ihmisten juttu, joillaki ihmisillä vaan numeroiden nollast kymppiin sanominen oikees järjestykses on vaan tosi vaikeeta, tää nyt oli huono vitsi, mut niin se vaan on”

”Ei, että tota, luovan alan työntekijöiden sosiaaliturva ja eläketurva on ihan katastrofaalisessa pisteessä, et nythän sitä pitäis tän hallituskauden aikana johonki suuntaan kehittää, apurahoihin on saatu nyt jonkinlainen sosiaaliturva nyt aikaseks, mut sehän, apurahat ja se sosiaaliturva siinä niin nehän on ihan minimi-minimi-toimeentuloa, luovan alan yritykset usein, koska ihmiset elää tämmösessä public-private-rahoitusmaailmassa, osa tulee myynnistä, osa tulee apurahoista, tässä on paljon epäselvyyttä, siin ois paljon kehitettävää”

”No kyllä tossa täytyy sanoa että se on melkoinen kuvio toi ansiosidonnainen ja työttömyyskorvauskuviot, niin sitten tavallaan, että ne on niinku pätkätyöläisiä oikeesti, et ei ne siinä vaiheessa oo mitään freelance-näyttelijöitä eikä luovia ihmisiä, vaan ne on pätkätyöläisiä (naurua), et en mä tiedä mikä se on, mut välillä tuntuu että, ne kyllä sanoo et ne tottuu siihen monien vuosien jälkeen mut mä vaan ihmettelen et miten monet taiteilijat jaksaa sitä et ne joutuu kirjaamaan päivittäin missä ne on ollu ja ku ne hakee ansiosidonnaista- tai työttömyyskorvausta niin, niin jotenkin niiden rakenteiden helpottamista, et en tiedä miten sitä vois edistää mutta tuntus et sitä vois niinku helpottaa”

Mielenkiintoinen huomio liittyy siihen, ettei yksikään haastateltava kertonut mahdollisista omakohtaisista ongelmakokemuksista: vähän samalla tavalla kuin substanssi- ja liiketalousosaamisen kohdalla myös tällä saralla mahdolliset ongelmat tuntuivat koskettavan joitakin muita luovan työn tekijöitä.

Eroaako luova työ jotenkin niin sanotusta tavallisesta työstä?

Heti alkuun todettakoon, että tämän kysymyksen yhteydessä ei ruvettu tarkemmin määrittelemään sitä mikä on luovaa työtä ja mikä tavallista työtä, tässäkin yhteydessä luotettiin haastateltujen kykyyn määritellä nämä termit itse. Joka tapauksessa on mielenkiintoista kuulla luovilla aloilla työskentelevien ihmisten näkemyksiä asiasta.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, ettei luova työ eroa tavallisesta työstä mitenkään:

”Ei, se on työtä, jossa vaan on toisenlainen, se immateriaalinen, tai luova työ, se nimi on vähän sillee pöljä, koska kuitenkin siinä tuotetaan jotain tapahtumaa, tuotetta, rakennetta, vaikka se ei oliskaan käsin kosketeltavaa, niin siitä huolimatta sillä on tässä on tässä elämymaailmassa paikkansa, sillä on aika ja paikka”

”ei, koska luovan työn tekijälle se on ihan tavallista työtä, ehkä siinä voi olla niin et paikka paikoin saa henkistä tyydytystä, mut sit sen vastineena on se et hyväksyy sen, useimmiten, et on hyvinkin toimeentulon rajoilla tai jopa alapuolella, et se, ehkä siin ainoona erona voi olla se et, mut tosiaan on muitakin aloja jossa henkistä tyydytystä saa niin paljon et hyväksyy ankeammatki työolosuhteet, mut en mä muuta, ihmiset elää arkea ihan samalla tavalla ku millä tahansa alalla, perheet on ja asuntolainat ja kakaroiden pitää saada perunamuussia ihan samalla tavalla”

Kolme vastaajaa koki että jotain eroa saattaa tilanteesta riippuen olla. Tämä ero liittyi henkiseen tilaan, jonka koettiin henkisellä sitoutumisella ja eräänlaisella vapaudella eroavan ainakin palkkatyöstä, ei välttämättä kuitenkaan yrittäjyydestä:

”ehkä useimmiten luova työ on sellasta vapaampaa, et ehkä luova työ ei eroa yrittämisestä kauheesti, mut jos sä oot jollain muulla töissä, jos sul on tiukka työnkuva niin voi erota”

”sitä on jotenkin sitoutuneempi tähän työhön, et siinä et on niinku sitoutuneempi tähän, et monesti tollasessa muussa työssä et ku sä lyöt oven kiinni niin sä et ajattele sitä sekuntiakaan sen jälkeen, vaan silleen et huh, ovi kiinni, niin tässä työssä ne asiat on niinku kokoajan, ei niinku negatiivisessa mielessä, et kotona huomaa yhtäkkiä, et ai herranjestas, sit menee kirjoittamaan ylös, tai tulee joku idea, et pitää heti saada tää ylös,..., et jos tämä työ ois samanlaista ku se kahdeksasta neljään mis sä lyöt oven kiinni ku lähet, niin ethän sä kauaa tätä tekis, koska sä et pystyis tekemään tätä sillä tavalla”

”se lähtee siitä et pystyy toteuttamaan itseään käsin tai ilmaisemalla tai muuten, niin varmaan tuo, en tiedä tuoks se onnellisuutta enempi, mut jotakin tuo, jotakin pääomaa se tuo enempi (naurua), ja et pystyy ansaitsemaan sillä, jotkut ansaitsee enemmän ja jotkut vähemmän, et se on hyvä asia”

Miten luovaa taloutta ja luovia aloja voitaisiin edistää Suomessa?

Aiemmat kokemukset tutkimuksiin osallistuvista luovien alojen ihmisistä olivat osoittaneet, että he ovat usein halukkaita tarjoamaan omia näkemyksiään siitä, miten luovien alojen tilannetta voitaisiin kehittää. Sama ilmiö toistui onneksi tälläkin kertaa, itse asiassa monet haastateltavat ehtivät jälleen tarjota kehitysideoita jo ennen tätä varsinaista kysymystä.

Haastateltavat antoivat tähän kysymykseen monipuolisia vastauksia, mutta useampi vastaaja koki erilaisten yhteistyömahdollisuuksien, esimerkiksi yhteisten tilojen, tukemisen ja kehittämisen tärkeäksi ja hedelmälliseksi luovien alojen tulevaisuuden kannalta. Myös muun muassa koulutukseen ja rahoitukseen liittyen annettiin parannusehdotuksia:

*”Ehkä semmosta, et en tiedä ehkä **koulutusta**, et pitäiskö kouluttaa myös tavallaan niinku luovan talouden ostajapuolta, ettei vaan, siis et ne ostajat jotenkin tajuais et miten ne vois käyttää tätä luovaa puolta niin, sit ois viel helpompi saada sitä, päästä sinne niinku sisään, tai tehdä jotain uutta”*

*”mun mielestä nää **luovien alojen keskuks**et on todella tärkeä asia, elikkä tarjoamalla hallittavan hintasta työtilaa, toimitilaa, esimerkiks mun mielestä se vois saavuttaa sellasen, että pystyis jakamaan, että jaettais sitä tilaa ja sit käytettäis niinku tehokkaasti et illatkin ois käytössä, joku toimitila”*

*”ois hyvä että jos perustais, sanotaanko että ehkä, et varsinkä taiteilijat ja käsityöläiset tarttis vähän enemmän sellasta **sosiaaliturvaa**, jos niitten bisnes ei sitten lähdekään vetämään, niin niitten pitäis olla sitten, niille pitäis olla mahdollista palata melkein heti siihen alkuun, ettei ois niinku mitään karenssiaikoja tai muuta sellasta, koska se on sellasta, et ei sillä kerätä niinku rahaa seuraavalle vuodelle tai, tai ois sitten myöskin jotain välimuotoja, ettei ois vain sitä että joku on täyspäiväinen yrittäjä tai sitten niinku, tai et sitä tukee pitäis saada myös sellaseen niinku osa-aikasen toiminnan käynnistämiseen, koska usein se toiminta saattaa olla jotenki niin pienimuotoista, että se ei välttämättä, et täytyy tehdä jotain sen lisäksi, että pärjää”*

*”ensinnäkin kaikkien ammattikorkeakoulujen ja korkeakoulun **luovan alan koulutusohjelmiin** sisällyttäisin ihan selkeästi sellasen **yrittäjäksi ryhtymisen koulutus- ja tietopaketin**, koska näist ihmisist kuitenkin suurin osa ryhtyy yrittäjiks, niin miksei sitä vois siihen koulutukseen liittää, et sit ne kärvistelee ja kärvistelee vuostolkulla koulun jälkeen, kunnes ne kuitenkin ajautuu sit johonkin työkkäriin josta niitä aletaan tuuppaamaan yrityksen perustamiseen ja starttirahan suuntaan ja sit ne ehkä saa jotain koulutusta, ois paljon järkevämpää jos se tehtäis heti siel ammatikorkeakoulussa ja korkeakoulutasolla”*

*”mä pistäsin ton **TEKESin** ihan uusiksi, et se on kuitenkin ihan keskeisiä meidän innovaatiotyökaluja tässä meidän yhteiskunnassa ja se insinöörien, siis ne insinöörit, et siel on ne muutamat, huhu kertoo et muutaman luovan alan asiantuntijan ne ois palkannu, mut minä en ainakaan tiedä niiden nimiä ja mistäköhän ne sieltä sitten löytyy, se et **TEKES** on niin puhtaasti niinku perinteisen teollisuuden työkalu, niin kuitenkin tällä hetkellä pitäis just nyt tukea näitä, tätä nousevaa alaa, mä uskon kyllä et luova talous kasvaa nopeesti, innovaatiojärjestelmää muuttamalla,..., et jos **TEKES** ei siihen pysty niin sit pitää aika nopees tahdis perustaa sit tämmönen luovan alan **TEKES** siihen rinnalle, jossa sitten ne pelisäännöt on ihan toisenlaiset ”*

*”mä heittäydyn ihan radikaaliks, niinku luovana, et ois semmonen **yrittäjämuoto** joka sopis **nimenomaan luovan talouden toteuttamiseen**, enkä mä tiedä tarvisko sitä suuria muljautuksia tehdä, mut et se ruokkis tietynlaista taloudellista, luovan talouden toimintamallia, non-profit-organisaatiomallia, mut et sen ei tarttis olla yhdistys, mun mielestä osuuskuntatoiminnassa, mä kehuin sitä siltä osin et siinä ois niinku hyvät mahdollisuudet sellaseen, mutta sieltä löytyis myös se et se vois olla arvolisävapaa, siis se, se alvittomuus tulis vähän helpommin siihen, et jos se selkeesti lähtee non-profit-ajattelusta niin se pääsis alvittomaks, ja sitten katottais, vaikka et se alvittomuus ois määräaikainen, vaikka 5 vuotta, ja sitten ku tehdään selvitystä jos tuntuu siltä niin muutetaan et se on alviton ja alvillinen toiminnaltaan tai muuttuu kokonaan alvilliseks jos se selkeesti alkaa muistuttaa ruokalaa eikä luovaa toimintaa, et justinsa se et se rahoituspohjanäkemys, eli mä toistan sen, et koska toi arvolisävero monille luoville, esim meidän asiakkaat, jos puhutaan tanssin osalta, niin ne on kaikki alvittomia, ja sit me ollaan alvillisia, sehän tarkoittaa et me kilpaillaan palkkatyön kanssa et meille kiskastaan 23% pahimmillaan, esitykset on tietenkin 0 ja jotku oikeus- ja esityslippuasiat on 9 prossaa, mut se 23 on aika kova, ja jos se nousee täs, tai no tää uus hallitus ei taida nostaa, mut aika näppärästi sais sen arvolisäverottomuuden jos se ois luovan talouden non-profit-organisaatio”*

*”ei kannata ainakaan, murentaa mitään rakenteita tai rahoituslähteitä joita on, vaan päinvastoin tukee mitä on, mut et rakenteisiinhan pitää tehdä ja tukee, **joustavia rakenteita** jotka tukee, koska sehän on sen kaiken perusta että meillä on rakenteet joissa toimia, kuten just tää verkosto, et on se konttori ja on se harjoitustila ja ne sitä ja on se rakenne ympärillä, se on mun mielest ihan a ja o”*

*”jos ajattelee meidänkin osuuskunnassa on sellasia taiteilijahahmoja, ja niiden työllistyminen on siitä kiinni, että sitä tekemistä rakenteellisesti pidetään kasassa, et ei se oo sellasta et ne on täysin tyhjän päällä, et tällaiset osuuskunnat niinku tää, niin täähän työllistää niitä ihmisiä jotka muuten ois heitteillä, niin tavallaan sen osin, jos sitä resurssointia, joka ois, nimenomaan et se resurssointi menis sen ydintoiminnan eli sen rakenteen ylläpitämiseen, esimerkiksi meillähän seuraava vaihe on tuotantosihiteeri joka istuu jossakin, et me saadaan nimenomaan siihen **ytimeen** sitä **tukea**, koska meille kaikki se tuki joka tulee niin se on tavallaan sellasta projektisiivua, joka tulee ja menee mut ei sen varas ei voi elää, mut et jos katotaan et toi toiminta on tervettä ja se on nousujohteista, koska sitähän ne tuntuu aina vaativan, niin tavallaan sillä pystyis antamaan pitkäaikaista asiantuntija- ja projektitukea”*

Kehityskysymykseen liittyen on mielenkiintoista tehdä pieni ekskursio ja tarkastella vähän sitä, miten haastateltujen kokemukset vertautuvat muuhun luovista aloista käytyyn keskusteluun ja erilaisiin tutkimustuloksiin. Jokaisen kohdan läpikäyminen ei tässä yhteydessä ole tietenkään mielekästä, mutta nostan esiin muutaman esimerkin Luovan talouden strategisen hankkeen loppuraportin kautta.

Ensimmäisenä esimerkkinä on sosiaaliturvaa koskevat kokemukset ja kehitysehdotukset. Näkemys jonka mukaan luovien toimijoiden sosiaaliturvassa on vielä kehitettävää jaetaan myös ministeriöissä ja Luovan talouden strategisen hankkeen loppuraportissa. Ongelmia on esimerkiksi rinnakkain palkkatyötä ja yrittäjyyttä yhdistävien työttömyysturvassa sekä kehitysehdotuksissakin esiin tulleessa yrittäjyystoiminnan keskeyttämistä koskevissa säädöksissä. (Loppuraportti työ- ja elinkeinoministeriön Luovan talouden strategisesta hankkeesta 2008-2011, jatkossa Loppuraportti, 42-43.)

Myös luovan alan koulutusta koskeneet kommentit saavat kaikua muuallakin. Kuten eräs haastatelluista yllä, myös luovan alan opiskelijoiden työllistymisen puolesta puheenvuoron kirjoittaneet Marit Hohtokari ja Markku Uitto lisäksi koulutukseen enemmän yrittäjyysopetusta. Huomattava osa luovan alan ihmisistä päätyy työllistämään itse itsensä ja yrittäjyysopintoihin sisältyvistä liike-elämän opeista olisi hyötyä jokaiselle työelämään astuvalle nuorelle, myös niille jotka eivät päädy yrittäjiksi. (Hohtokari & Uitto 2011, 41.)

Muitakin haastatteluissa esiin tulleita ja yleisesti tunnustettuja ilmiöitä löytyy. Rahoitusinstrumenttien kehittämistarpeen luovien alojen ja verkostomaisten kasvumallien osalta on huomioinut haastateltujen ja monien muiden ohella Finpron toimitusjohtaja Kari Häyrinen strategisen hankkeen loppuraportissa. Haastatteluissa nopeasti käsitelty ja erittäin tärkeäksi koettu verkostoituminen ja sen kehittäminen ymmärretään laajemminkin erinomaisen tärkeäksi luovilla aloilla. TE-toimistojen palveluiden ajoittainen ongelmallisuus luovien alojen työnhakijoiden kannalta on myös tunnistettu. (Loppuraportti, 47, 55, 63.)

Kaiken kaikkiaan haastattelujen kokemukset ja näkemykset vastaavat hämmästyttävän hyvin tulevaisuustyöryhmän hankkeen loppuraportin kohdassa ”6.3 Miten luovaa taloutta voidaan edistää?” mainitsemia toimintaehdotuksia. Jokainen osiossa mainittu asia sai kannatusta myös haastatteluissa, oli sitten kysymys yhdessä tekemisen tapojen ja muotojen edistämisestä tai vaikkapa erilaisuuden arvostuksesta ja erilaisten vahvuuksien yhteensovittamisesta. (Loppuraportti, 83.)

Mitä sitten käytännössä merkitsee se, että haastateltujen kohtaamista haasteista suurin osa on ainakin jossain määrin tunnistettu myös työhallinto- ja ministeriötasolla? Tavallaan tässä on kyse samasta tilanteesta kuin haastatteluissa toistuneessa ”on positiivista että luovista aloista puhutaan, mutta...”-näkemyksessä. Luoviin aloihin liittyvä keskustelu ja valtava määrä käytännön kehitystyötä ovat lisänneet näihin aloihin liittyvää ymmärrystä niin tavallisen kansan kuin julkishallinnon piirissä. Tällä saavutuksella on varmasti arvoa, mutta todellista kehitystä voidaan havaita vasta silloin kun tilanteeseen syntyy konkreettista parannusta. Osittain näin on jo käynyt, monilta osin työtä on vielä paljon jäljellä. Onkin positiivista huomata, että strategisen hankkeen loppuraportti ei sisällä pelkästään toimenpide-ehdotuksia vaan myös konkreettisia lausumia siitä, miten useita tässäkin yhteydessä mainittuja ongelmia on jo lähdetty ratkaisemaan.

Yhteenveto luovuudesta ja luovista aloista:

- Haastatellut kokivat luovan talouden ja luovien alojen tilan kohentuneen Suomessa viime vuosien aikana, mutta kokivat myös tilanteen olevan yhä monin osin ongelmallinen. Esimerkiksi sosiaaliturvan saralla tilanteen koettiin pääasiassa parantuneen viime vuosien aikana, mutta kehityksestä huolimatta luovien ihmisten sosiaaliturva koettiin yhä monilta osin ongelmalliseksi.
- Luovuuden koettiin näkyvän toisaalta käytännön ongelmanratkontana ja toisaalta tietynlaisena avoimuuden mielentilana, jossa työ on positiivisella tavalla aina läsnä ja jossa hyväksytään toisenlaisuutta ja uskalletaan heittää ideoita luottaen siihen, että ratkaisu syntyy lopulta tavalla tai toisella.
- Haastatellut eivät pääasiassa kokeneet luovan työn eroavan niin sanotusta tavallisesta työstä. Muutama haastateltu koki luovan työn eroavan mielentilaltaan tavallisesta työstä, mutta pääasiassa luova työ koettiin työksi siinä missä kaikki muukin. Myös luovaan työhön mahtuu sääntöjä, aikatauluja ja puurtamista.

8. Tulevaisuus

Lopuksi haastateltavilta tiedusteltiin tulevaisuudennäkymiä kahdella kysymyksellä.

Millaisia tavoitteita teillä on tulevaisuuden varalle?

Tavoitteista nousi esiin kaksi yleisempää tapausta. Ensimmäinen oli toiminnan vakauttaminen entisestään, useammalla vastaajalla tähän sisältyi toive lisähenkilökunnan palkkaamisesta. Henkilökuntaa kaivattiin erityisesti yhteistyön perusrakenteiden pyörittämiseen, etenkin jos ja kun tavoitteena on laajentaa toimintaa:

"kyllä mä silleen sanoisin et se ois mahtavaa ku sais henkilökuntaa lisätty yhdellä tai kahdella, niin se ois tosi hyvä, sit pystyis just niinku keskittymään siihen suunnitteluun enempi, toiminnan kehittämiseen paremmin, ja uusien yhteistyömuotojen, kehittäminen, se on aika tärkeä"

"käynnistää toiminta vakaalta pohjalta silleen että on tarjota niille jäsenille sitä tilaa, ja päästään sellaseen vaiheeseen, että voidaan järjestää tapahtumia, että voidaan vastata, nimenomaan luovien alojen toimijoiden tarpeisiin"

"et saada nostettua tuotantoa sillä tavalla et kuitenkin palkataan sinne muutama henkilö ytimeen"

Vakiinnuttamisen lisäksi tavoitteena oli tietenkin kehittää toimintaa, oli sitten kyse samojen asioiden tekemisestä ja tarjoamisesta laajemmalla skaalalla tai palvelukuvausten laajentamisesta:

"mun mielest me ollaan vähän semmoses pisteessä et oikeesti, nyt pitää alkaa kehittää uuteen suuntaan, jotain uusia juttuja tuoda mukaan, tai sitten, et täs varmaan katotaan nyt pari kolme vuotta, mut jos se ei sit ota niinku lähteäkseen, niin sit tajuu että tää on nyt tää leveli millä tää pysyy, ja sit alkaaks et ihmiset mieltii et kannattaaks tätä tehdä, viel ei olla siin vaiheessa, mut nyt on oikeesti ollaan tultu siihen pisteeseen et nyt pitää niinku miettiä ja kehittää, ja ehdottomasti on halua kehittää ja laajentaa toimintaa, Suomessa ja ulkomaille"

"kasvaa kasvaa, enemmän esityksiä, enemmän kiertueita, ehkä enemmän muuta toimintaa, niin kuin just tällaista luento, mentoroitii, konsultointia, sellasta toimintaa, mutta lähinnä että kasvatetaan esitysten määrää kotimaassa ja ulkomailla, ja yhteistyökumppaneita"

Mitkä kokee suurimmiksi haasteiksi tulevaisuuden kannalta?

Tulevaisuuden kannalta suurimmaksi haasteeksi nousi haastatteluissa toistuvasti rahoitus. Tämä on tietenkin nykyisessä taloustilanteessa ja tavallaan olisi ollut mielenkiintoista kuulla missä määrin rahoitus olisi koettu haasteeksi erilaisessa.

"kokoajan me kamppaillaan sen kanssa että ytimessä on liian vähän pääomaa"

"No kyllähän tää rahoitus on sellanen et kokoajan mietityttää"

"kylhän se nyt on vaan ihan realiteetti se et miten tää maailmantalous täs niinku kääntyy"

Muitakin haasteita näkökentässä toki oli, useampi haastateltava koki jo aiemmin käsitellyn henkilökohtaisen jaksamisen myös tulevaisuuden haasteena:

"tota yrittäjän yleinen ongelma eli ajanhallinta"

"ne terveysasiat, et ihmiset jaksais, jaksaminen ei oo sitä et meillä prässättäis niinku sikana vaan että tää maailma on sellanen ku on, niin joillekin vaan käy raskaaks elämä"

9. Yhteenveto ja loppusanat

Syksyn 2011 Rysä-päivillä kuultiin useampikin näkökulma luovista ihmisistä ja yrittämisestä. Kansanedustaja Anni Sinnemäki kertoi saaneensa noottia taiteilijoilta, jotka kokivat hänen työministerinä ollessaan suotta ja suorastaan vahingollisesti painostaneen taiteilijoita ryhtymään yrittäjiksi, vaikka heitä olisi kiinnostanut paljon enemmän viinanjuonti ja vapaus. Myös paneelikeskustelussa kuultiin kysymys siitä, pitäisikö kaikkien luovien ihmisten nyt ryhtyä yrittäjiksi, johon Jaakko Pesola Uudenmaan ELY-keskuksesta vastasi aivan oikein ettei pidä.

Yksityis- ja pienyrittämiseen, jota yrittäminen luovilla aloilla hyvin usein on, kannattaa ryhtyä jos se tuntuu sopivalta toimintatavalta. Vuonna 2009 haastattelemistani yrittäjistä suurin osa oli tyytyväisiä valintaansa, myös hyvin autonomisesti työskentelevät yksityisyrittäjät, jotka mahdollisista ajoittaisista yksinäisyyden tuntemuksista huolimatta kokivat valitsemansa yrittämistavan heille luontevaksi valinnaksi.

Mutta mitenkäs sitten ne henkilöt, joille yrittäjäyys ei välttämättä ole luonteva valinta? Voisiko osuuskuntatoiminta tai muu vastaava yhteistyö edistää heidän työllistymistään? Ei tietenkään ole syytä ruveta naiviksi ja olettaa että kasaamalla joukon ihmisiä yhteen kaikki heidän ongelmansa ja haasteensa katoaisivat. Kuitenkin haastattelutulokset osoittavat selvästi, että tiiviimpi yhteistoiminta auttaa luovan alan henkilöitä työllistymään ja kehittämään toimintaansa, ja täten sen tarjoamat mahdollisuudet on hyvä ottaa luovien alojen työllistymiskysymyksissä tarkasti huomioon. Kuten useampi haastateltava totesi, yhteistyörakenteet mahdollistavat myös vähemmän markkinointi- ja taloushenkisten luovien osaajien työllistymisen. Osuuskuntatoiminta ja muu vastaavanlainen yhteistyö voi osaltaan toimia ratkaisuna monia luovan alan ihmisiä koskettaviin kaupallisuuteen liittyviin ongelmiin. Kuten Aalto-yliopiston professori Jaakko Aspara muistutti 11.10.2011 Helsingin Sanomissa julkaistussa kannanotossaan, ei osuuskunnan toiminnan tarvitse perustua yksinomaan suuruuteen ja kasvuun.

Tietenkin tiivistä yhteistyötä tulee tarkastella myös niiden luovien osaajien näkökulmasta, joille yrittäminen tai bisneshenkisyys ei tunnu ollenkaan vieraalta ajatukselta. Kaikki yrittäjät tekevät tietenkin jonkinlaista yhteistyötä muiden tahojen kanssa, mutta haastatellut yrittäjät kokivat, että tiivisluontoinen yhteistyö on heille hedelmällistä. Yhteistyöllä saavutetaan säästöjä, kontakteja ja jatkuvuutta ja toisaalta se mahdollistaa suurempien projektien toteuttamisen sekä keskittymisen omaan ydinosaamiseen muita asioita ulkoistamalla. Myös monilla eri tavoilla ilmenevä ei-taloudellinen hyöty koettiin erinomaisen tärkeäksi ja helpottavaksi. Toisaalta talousajatteluun liittyen haastatellut muistuttivat omalta osaltaan siitä, etteivät luovat ihmiset ole mikään käytännöstä ja taloudellisuudesta

irrallaan liihotteleva kommuuni. Esimerkiksi luovuuden näkymisestä työssä, yhteistyön lähtökohdista ja taloudellisen ajattelun sijasta omassa toiminnassa annettiin hyvin käytännöllisiä vastauksia.

Vanha viisaus jonka mukaan luovat alat ovat työelämän uudistamisen etujoukkoa ilmeni jossain määrin myös näissä yhteistyömuodoissa. Ainakin neljä vastaajaa kymmenestä tunti, ettei heidän toimintamalliaan tunnustettu tai tunnustettu yhteiskunnan tasolta niin hyvin kuin voisi. Vähimmillään kyse oli siitä toiveesta, että viranomaiset havaitsisivat yhteisön potentiaalin mahdollisena työllistäjänä, pahimmillaan haastateltu koki etteivät erilaiset yritystukijärjestelmät tunnustaneet heidän toimintamallia ollenkaan. Jos ja kun luovilla aloilla työskennellään uusilla ja usein epämääräisillä tavoilla näkyy se myös yhteistoiminnassa, ja tämä tulee ottaa huomioon lainsäädäntöä ja tukimuotoja kehittäessä.

Tiivis yhteistoiminta ei sovi automaattisesti kaikille, myös haastatelluilla oli kokemusta henkilöistä joilla oli vaikeuksia yhteistyöhön sitoutumisen kanssa. Haastatellut tarjosivat kuitenkin hienoja esimerkkejä siitä, että yhteistoiminta on parhaimmillaan hedelmällinen ja luonnollinen toimintatapa luovilla aloilla. Täten siihen tulee rohkaista niiltä osin kuin se on järkevää ja erityisen tärkeää tehdä yhteistoiminnan perustamisesta ja pyörittämisestä mahdollisimman sujuvaa.

Lähteet

Aspara, Jaakko: Suurosuuskunnat ovat etäänntyneet juuristaan. Helsingin Sanomat 11.10.2011.

Hohtokari, Marit & Uitto, Markku (2011): Todistus taskussa – työelämä vastassa. Puheenvuoro luovan alan opiskelijoiden työllistymisen puolesta. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Leskinen, Raija & Oja, Olli (2009): Starttirahaselvitys luovien alojen yrittäjistä. Starttiraha yksinyrittäjän arjessa toiminnan ja toimeentulon tukena.

Sirpalepolitiikasta kohti luovan talouden ekosysteemiä. Loppuraportti työ- ja elinkeinoministeriön Luovan talouden strategisesta hankkeesta 2008-2011 (2011). Työ- ja elinkeinoministeriö.

Kysymykset:

Haastattelukysymykset olivat tietenkin saaneet vaikutteita aikaisemmista haastattelukokemuksistani, mutta seuraavat kysymykset olivat joko suoraan tai vain sanamuotoja muuttamalla peräisin vuoden 2009 Starttirahaselvityksestä, copyright Raija Leskinen:

6. Millä muilla tavoin voisitte kuvitella työskentelevänne?

7. Miten toiminta kehittynyt lähtöpisteestä? Ovatko tuotteet/palvelut muuttuneet vai vastanneet alkuperäistä ideaa?

8. Miten liikevaihto ja kannattavuus ovat kehittyneet?

Seuraavat kysymykset päätyivät mukaan suluissa mainittujen tahojen kanssa keskusteltuani:

3. Mistä toimintaidea syntyi? (Pertti Linkola, ylitarkastaja, TEM)

4. Millaisia esikuvia teillä mahdollisesti oli/on? (Timo Kopomaa, tutkija, VTT)

29. Oletteko käyttäneet/harkinneet käyttävänne ulkoisen asiantuntijan palveluita? Oletteko tietoisia ulkoisten asiantuntijoiden tarjoamista palveluista? (Pirkko Sillman, palvelupäällikkö, PKT-Säätiö)

31. Oletteko käyttäneet / oletteko tietoisia työvoimaan palkkaamiseen liittyvistä palveluista, esim. TE-keskusten palkkaustuesta tai työelämävalmennusmahdollisuudesta? (Kaisa Välivehmas, työvoimaneuvoja, Kluuvin TE-toimisto)